

PROCÉS PARTICIPATIU
V PLA DIRECTOR DE LA
COOPERACIÓ VALENCIANA:
**CONCLUSIONS FINALS DELS
GRUPS FOCALS**

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participació,
Transparència, Cooperació
i Qualitat Democràtica

**TOTS
A UNA
veu**

**V PD
CV**

V Pla Director de la Cooperació Valenciana

ÍNDEX

Presentació.....	2
Informe de conclusions i aportacions Educació per a la Ciutadania Global	3
Informe de conclusions i aportacions Instruments	10
Informe de conclusions i aportacions Acció Humanitària	17
Informe de conclusions i aportacions Infància	21
Informe de conclusions i aportacions Evaluació.....	26
Informe de conclusions i aportacions Cooperació Sindical	32
Informe de conclusions i aportacions Municipalisme	39
Informe de conclusions i aportacions Universitats.....	45
Informe de conclusions i aportacions Gènere.....	50

Presentació

La cooperació valenciana aborda en 2021 el repte de renovar el marc estratègic definitori de les polítiques públiques de cooperació durant els pròxims 4 anys. Un procés crucial que finalitzarà amb la redacció d'un nou Pla Director, el cinquè ja, que dote de sentit d'unitat al conjunt d'actuacions, que sume esforços, que potencie la col·laboració, que de cabuda a la diversitat d'agents que componen el teixit social i institucional de la societat valenciana i que convida també al conjunt de la ciutadania a compartir l'esperit de transformació i solidaritat que aporta la cooperació internacional al desenvolupament.

Un procés d'aquesta envergadura ha d'edificar-se sobre la base de tres pilars fonamentals: el diagnòstic de les capacitats generades, l'avaluació imparcial i objectiva de l'anterior cicle de gestió i finalment, en la generació d'espais de participació i diàleg que permeten al conjunt d'agents socials i a la ciutadania expressar les seues expectatives i definir els reptes a afrontar col·lectivament per a construir una cooperació valenciana amb major capacitat d'impacte i transformació. Tres pilars interdependents que han de contribuir conjuntament a facilitar que el nou Pla Director, no sols responga a les necessitats del desenvolupament sostenible, sinó que ho faça comptant amb la col·laboració i el compromís del conjunt d'agents institucionals i de la societat civil. Sense aquest exercici d'apropiació col·lectiva per part dels agents principals i de la ciutadania, les polítiques públiques de cooperació mancarien de l'impuls necessari per a impulsar els processos de transformació per a la construcció de societats més justes, equitatives i sostenibles.

La participació és, en conseqüència, una de les claus per a l'èxit de la política de cooperació. Des de la Direcció General de Cooperació Internacional al Desenvolupament iniciarem, a l'octubre de 2020, el procés participatiu per a l'elaboració del V Pla Director de la Cooperació Valenciana 2021-2024. Un procés que ha durat 3 mesos i la part central del qual ha consistit en la realització de 9 debats preliminars, en format de grups focals, en els quals hem tingut ocasió d'abordar diverses qüestions clau i de recollir nombroses aportacions i expectatives d'agents diversos. Un procés que, amb totes les limitacions derivades de la pandèmia, ens ha permés ampliar l'horitzó de la participació, compartir els resultats amb la ciutadania a través de les xarxes socials i traspasar les fronteres a través dels instruments que les tecnologies de la comunicació posen al nostre abast. Hem comptat, en els diferents grups focals organitzats, amb més de 650 participants en representació de la diversitat d'agents socials i institucionals de la societat valenciana. A més, un 7% de les persones participants ho han fet des d'altres països, sent destacable l'assistència d'un gran nombre de representants de les organitzacions sòcies que col·laboren en el desenvolupament dels projectes als països del Sud Global.

Més enllà de les dades quantitatives, és rellevant subratllar dues conclusions: la primera, que aquest procés participatiu ha generat un debat crític i constructiu, del qual cal destacar no sols la quantitat de participants, sinó també la qualitat de les idees i aportacions rebudes, totes elles fetes des de la voluntat de contribuir a millorar la política de cooperació. La segona, que la qualitat de la participació és un reflex inqüestionable del dinamisme d'un sector, el de la cooperació valenciana, que aprofundeix les seues arrels en la terra d'una societat compromesa amb la solidaritat i el desenvolupament sostenible a escala global.

Presentem seguidament els informes de conclusions de cadascun dels 9 grups focals organitzats, en els quals es recullen les aportacions realitzades pels participants en els debats preliminars. El valor d'aquesta publicació, construïda col·lectivament, reflecteix de manera directa la diversitat d'expectatives, d'aspiracions, de valors i els desafiaments de la cooperació present i futura i, a més de complir l'objectiu principal de nodrir d'idees el nou Pla Director, quedarà com a testimoni de les nostres preocupacions i dels nostres desitjos futurs.

Xelo Angulo Luna
Directora General de Cooperació Internacional al Desenvolupament

Document de conclusions del Grup Focal

Cap a una educació per a una ciutadania global, crítica i mobilitzada

Elaborat per Alejandra Boni (Ingenio, CSIC-UPV) sobre el document resumen realitzat per Belén Mañogil (GVA)

Objectius del grup focal

- Compartir debats sobre el model d'educació per al desenvolupament que es persegueix, la visió de la ciutadania global sobre la qual se sustenta dit model, els agents rellevants per al seu desenvolupament, l'armonització de polítiques públiques o el tipus d'intervencions més adequades per a generar aprenentatges compartits, entre d'altres.
- Recollir propostes d'avanç que poden ser incorporades en termes d'objectius i resultats en el V Pla Director de la Cooperació valenciana.

Desarrollo del grupo focal

1ª hora: intervenció de 6 persones amb coneixement i experiència. Participants:

- Sergio Belda, professor de la Universitat de València.
- Eva Caballero, Coordinadora Valenciana d'ONGD.
- María Rosa Goldar, professora de la Universitat Nacional de Cuyo en Argentina i membre del Consell d'Educació Popular d'Amèrica Llatina i el Carib.
- Eva Martínez, directora del Cefire territorial de Torrent.
- María Díaz, directora de la Universitat Popular de Na Rovella.
- Araceli Senantes, profesora de la Universidade da Coruña.

2ª hora: intervencions de distintes persones a partir d'aportacions recollides al xat.

A continuació, es descriuen les principals reflexions i aportacions que es van produir durant la realització del grup focal.

PRIMERA QÜESTIÓ CLAU Cap a quin model d'Educació per al Desenvolupament volem avançar en els pròxims 4 anys?

Nou escenari global

Un punt de partida és entendre que estem en un escenari diferent (degut a la crisi del COVID, al canvi climàtic, etc.) que ens fa més conscients de la nostra **vulnerabilitat** i ens aporta una creixent **incertesa**. Aquest escenari també ha visibilitzat les “**noves pobreses o desigualtats**” generades per la pandèmia; temes com la malnutrició o la pobresa energètica, que s'estan agreujant. Aquests temes han de ser recollits per l'ECG (educació para la ciutadania global) ja que preocupen a la ciutadania.

Així mateix, aquest nou escenari ha evidenciat encara més **problemes estructurals** que tenen el seu origen en un model de desenvolupament colonial, patriarcal i capitalista. L'ECG ha de referir-se a aquestes qüestions i insistir que el futur no pot ser antropocèntric, sinó que ha de ser **biocèntric**, prioritzant la vida i el bé comú.

És també tasca de l'ECG posar de manifest i actuar contra les noves formes d'opressió com el control de la intel·ligència artificial i altres relacionades amb els avanços tecnològics. Es percep de manera molt urgent que l'ECG proporcione ferramentes per a poder desenvolupar una ciutadania digital responsable. Els missatges que circulen en les xarxes tenen molta força i sustenten posicions fonamentalistes i autoritàries, pel que cal desenvolupar la presència d'agents educadors en aquest àmbit.

Model propi i localitzat en el territori

Però, al mateix temps que es prenen en consideració aquestes qüestions globals, hem d'avançar cap a un model d'ECG **localitzat i connectat** amb el territori, que es construisca amb el diàleg amb el context i amb els processos de mobilització que ja estan en marxa com els dels moviments feministes, de sobirania alimentària, iniciatives de dret a la vivenda, etc.

També ha de ser un **model propi**, és a dir, valencià, que es construisca sobre la base de les nostres institucions, història, potencialitats, característiques del territori, les xarxes etc., i que aquest siga el substrat de la intervenció.

Model qüestionador: pensament crític, drets i deures

En qualsevol cas, es tracta d'un model que potencie l'**esperit crític** que porte a vore les causes i les interconnexions dels problemes actuals (ecologia, pobresa, desigualtat...) i que dispute les **relacions de poder**, acceptant també que això pot generar **conflictes**. Això és necessari perquè siga **rellevant i útil** per als agents educatius.

Però, el pensament crític no ha de ser oposat a un missatge d'esperança. Aquesta esperança no és ingènua ni vàcua, sinó una que denota la nostra confiança com a éssers humans a generar els canvis.

Per últim, el model d'ECG ha de visibilitzar què significa ser un agent polític; quins són els **drets i llibertats, i com exercir-los**. També cal parlar de deures i de la importància de la responsabilitat ciutadana.

SEGONA QÜESTIÓ CLAU Quins et pareixen els agents educatius més rellevants? Quines són les claus per a involucrar a dits agents educatius en els processos de transformació social que volem generar?

Agents tradicionals que segueixen sent fonamentals

Es destaca el paper central del professorat i el seu rol com a transmissor i acompanyant de l'alumnat. Així mateix, se subratlla la importància dels centres educatius per a conscienciar i compensar les desigualtats. El centre educatiu és en si mateix un ecosistema dins d'un altre ecosistema (p. Ex el barri).

També es visibilitza el paper de les universitats com a potenciadores del pensament crític.

Administracions educatives i altres administracions

Es destaca la importància que les administracions educatives aposten per models educatius que tinguen en compte l'ECG o els ODS. En aquest context, resulta necessari que les Administracions competents i els agents

encarregats de posar en marxa les polítiques públiques entenguen aquest objectiu i el posen en pràctica, ja que no serveix de res que la resta dels actors estiguen conscienciats si l'Administració Pública no ho està. L'educació i la conscienciació són necessàries, però poden no ser suficients i es necessita un impuls institucional per a aconseguir nivells de canvis més profunds.

Als actors de l'ECG això els interpel·la. Resulta fonamental tenir clares la posició política i l'estratègia. Aquestes poden ser d'incidència, demostratives, de denúncia, construcció d'espais alternatius de drets, ocupar existents, etc.

Moviments socials i nous actors

Altres agents destacats són els moviments socials, ja que qüestionen els models de desenvolupament contemporani des d'una gran varietat de moviments (feminismes, ambientalisme, defensa dels territoris, infància, sobirania alimentària, moviment juvenil contra el canvi climàtic, etc.). Aquests agents són necessaris i indispensables perquè l'ECG prenga en consideració totes aquestes esferes de la vida social.

Així mateix, l'ECG té el repte de començar a ampliar el cercle tradicional d'agents i anar sumant altres nous com a col·lectius d'agricultors, associacions veïnals o universitats populars, que han estat tradicionalment al marge dels processos d'ECG. Les claus per a involucrar a aquests agents tenen a veure amb el model d'ECG, que ha de ser qüestionador, amb llenguatge rellevant i que connecte amb les sensibilitats dels actors.

S'apunta que, si es vol sumar el món rural a l'ECG, és important no "incloure'l" com una extensió de la lògica urbana ja que es pot caure en el risc de mercantilitzar el rural. Si, per contra, entenem aquesta inclusió per a qüestionar l'urbà i per a aprendre de les lògiques del món rural, sí que pot ser positiu.

Per últim, es parla de les veus silenciades però que estan posant en pràctica altres formes de resistència. És important aprendre d'elles i recuperar la història de les quals passen desapercebudes però que han generat canvis importants a nivell local.

Com fer-ho: coordinació, col·laboració i superació de compartiments estancs

El model ha de ser integrador i tots els agents han d'actuar en coherència per a aconseguir l'efectivitat desitjada. Cal superar etiquetes i eixir de la dicotomia educació formal - no formal i centrar-nos en uns objectius comuns.

Ha de ser un model que propicie la col·laboració entre diversos agents, utilitzant metodologies com el treball per projectes, l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge servei, l'aprenentatge acció, etc. També resulta necessari detectar les necessitats localitzadament, a través de diferents instruments i un treball de camp.

Transversalitat

Els temes relacionats amb l'ECG han de ser transversals i estar integrats en el currículum educatiu de diferents maneres; no obstant això, és important que al transversalitzar-se no queden diluïts. És també important que l'ECG no competisca amb altres "educacions per a", sinó que es genere un paraigua on càpien diferents pràctiques educatives que tinguen com a fi educar i sensibilitzar a la ciutadania per a noves formes de vida que promoguen una qualitat de vida digna i respectuosa amb l'entorn.

Continuïtat dels processos

Per últim, es necessita un model capaç de donar continuïtat als processos ja iniciats, que pose en el centre la cura dels mateixos processos i persones. També que no siga exigent burocràticament i que compte amb un pressupost adequat.

TERCERA CUESTIÓ CLAU. Una educació compromesa amb l'aprenentatge: com desenvolupar i compartir coneixement per a afegir valor als que fem.

Canvi de mecanismes de gestió

Perquè les intervencions d'ECG estiguen orientades a l'aprenentatge se subratlla que s'han de canviar els mecanismes de gestió. Cal transformar un sistema rígid, obsessionat pels resultats, altament burocràtic, orientant la gestió cap a l'aprenentatge, cap a un model que fomenti la creativitat, la innovació, que estiga més obert al canvi (que no penalitze els canvis, sinó que els valore), obert a l'error i no centrat en el finançador.

Se suggereix abandonar les millors pràctiques perquè l'aprenentatge funciona observant i dialogant amb l'entorn. Per a aconseguir tot això, fan falta canvis en la manera de gestionar les subvencions, amb formes de gestió més amables i orientades a l'aprenentatge.

L'important són els aprenentatges vivencials

L'ECG no va de la mà de metodologies tradicionals, sinó de la mà de metodologies actives que fomenten l'aprenentatge des de la vivència i la convivència. Des d'una visió més positiva, gràcies al COVID s'han vist iniciatives fantàstiques d'ajuda i cooperació. També cal veure la revolució digital com un punt positiu, com un espai d'oportunitat que ha de dotar-se de contingut crític.

El dia a dia de les universitats populars és un exemple de com donar valor a l'ECG. En elles, grups diversos de ciutadania treballen en activitats conjuntes sensibilitzant-se en aspectes fonamentals i creant espais de creativitat.

Aquests espais tenen un gran valor com a punt de trobada i intercanvi d'experiències compartides.

Aquests aprenentatges es construeixen amb metodologies col·laboratives i participatives que generen discursos de l'amabilitat i no d'odi. Es valoren especialment els aprenentatges que integren l'art, la cultura, que són creatius i que, donada l'especificitat de l'ECG, han d'integrar el global i el local.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Estefania Sanz Esteve. Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.

REFLEXIONS / APORTACIONS

1) Els agents educatius més rellevants són:

- Formalment: les administracions educatives (autonòmiques i locals) i el seu àmbit d'influència (centres educatius, centres de joventut, etc.) i les ONGD.

- Informalment i no formal: les administracions encarregades d'altres àmbits, el sector privat i, en general, tota la ciutadania s'han de considerar agents educatius.

2) És important establir canals de col·laboració i coordinació entre els diferents agents (sobretot en l'àmbit formal) per donar un missatge coordinat i coherent.

REFLEXIONS + PREGUNTES

1) Si realment volem que els centres educatius siguen motors de canvi, les ONGD i la resta d'agents socials haurien de formar part de la comunitat educativa.

Ara mateix, aquesta col·laboració és puntual i depèn de la voluntat de professors/es o d'un claustre implicat.

Si pretenem que es generen seqüències o unitats didàctiques en el marc de l'estratègia d'educació per al desenvolupament, els agents socials i els educatius haurien de treballar conjuntament.

Actualment, el problema radica en com accedeixen els agents socials als centres educatius i amb quin rol.

El rol de supervisió i responsabilitat del grup aula correspon al professorat i els agents socials accedeixen puntualment per fer accions concretes.

Sota aquest prisma, l'impacte d'aquestes accions no pot ser equiparable a l'impacte d'una acció sostinguda en el temps i coordinada entre el centre educatiu i els agents socials.

Considerat tot açò, seria recomanable demanar les administracions educatives un canvi en la legislació actual perquè aquesta coordinació pugui ser efectiva.

2) A més, les actuacions en els centres educatius no haurien de centrar-se únicament en l'alumnat sinó en tota la comunitat educativa: professorat, famílies, etc.

D'aquesta manera, es produiria una formació en cascada que convertiria tots els i les membres de la comunitat educativa en agents educatius.

Així, l'impacte seria molt major i es produirien canvis a curt, mitjà i llarg termini.

Una altra vegada, la qüestió radica en com es duu a terme aquest treball cooperatiu i com s'implementen calendaris de treball que conjuguen el curs escolar (centres educatius) i l'any natural (ONGD).

Sergio Pérez Medina. Centre de Cooperació al Desenvolupament. Universitat Politècnica de València.

1.- És important trencar o superar el rol únic de les universitats com a espai o font de formació de coneixement crític. No cal deixar-ho de costat ni deixar de reforçar aquest aspecte, és molt important. Però la Universitat ha de valorar també i donar cabuda en els espais educatius formar-los del coneixement crític generat fora de la universitat,

secundant-se i valorant les ONGD, moviments socials, etc., com a generadores de coneixement crític i pràctic.

La universitat ha de ser proactiva en la seua relació també amb el barri i els moviments socials. Per a això, és important que se li reconeguen les grans potencialitats que té en aquest sentit, no sols en la contribució a la formació de coneixement i pensament crític, sinó també en l'acció directa en el seu entorn, i fomentar així la planificació i disseny dels projectes de les ONGD, moviments socials i resta d'entitats que treballen l'EpD juntament amb les Universitats, des de les primeres etapes de planificació. Pensar juntes, dissenyar juntes i treballar juntes.

No únicament per a signar cartes de suport i cedir espais en els quals desenvolupar activitats.

2.- En el debat d'incloure nous actors en l'àmbit de l'EpD, hauríem d'obrir el debat a treballar amb empreses i resta d'entitats del primer sector. Accions dirigides a ells o amb ells: formació/sensibilització, "ApS" o "pràctiques" d'empleats en entitats EpD, creació de comitès entre empreses que "certifiquen" o avaluen el compliment de la RSC, DDHH, ODS, valors de desenvolupament humà i sostenible en el desenvolupament empresarial d'aquest sector, etc.

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

Destacar que des del Col·legi Oficial d'Educadors i Educadores Socials de la C. Valenciana (COEESCV) compartim la idea que quan es parla de la necessitat de treballar des de l'educació cap a una ciutadania global, crítica i mobilitzada ens estem referint a la importància de posar el focus tant en la societat, com en els professionals i diferents agents educatius que intervenim en tots aquests processos.

En el que als professionals de l'Educació Social es refereix, el currículum formatiu d'aquest grau aborda l'adquisició de competències que possibiliten la intervenció en qualsevol realitat/grup poblacional, ja siga infància, adolescència, 3r edat, dona, immigració, participació ciutadana..., podent aportar qualitat, coneixements i eines tant des de la part tècnica de disseny i programació, com en l'execució, i avaluació d'aquests. Considerant vital la importància de prendre com a punt de partida les experiències quant a accions i projectes desenvolupats durant els anys anteriors, la qual cosa permetrà el continuar creixent en aprenentatges, al mateix temps que construïm eines i intervencions de major qualitat que formen part d'un teixit en continua construcció. Resulta fonamental doncs tenir en compte que tant l'Educació per al Desenvolupament com l'Educador Social dins de la seua acció educativa treballen per a crear ciutadans i ciutadanes més informats, més conscienciats i també més participatius, i enfocaren la seua acció des de diferents àmbits, que inclouen des de l'educació formal (centres educatius i universitats), la "no formal" (espais d'oci i temps lliure ...) i la "informal" (mitjans de comunicació, xarxes socials...) fomentant amb això un procés educatiu d'evolució constant.

Per a portar tot això a terme haurem d'intervenir, escoltar i visibilitzar drets, llibertats i responsabilitats de cadascun dels agents implicats en les accions. Això ja ens ho deia en 1991 Francesco Tonucci quan va arrancar amb el seu projecte "La Città dei Bambini", quan ens va posar cara a cara la necessitat de comptar amb la infància perquè opinen, construïsquen i valoren sobre totes aquelles coses que els repercuteixen, i des del COEESCV considerem que hauríem d'integrar aquesta idea de participació dins de tots i cadascun dels projectes d'acció social que es desenvolupen. En aquest cas, escoltar i fer participar a aquells als qui dirigim els nostres projectes educatius ens permetrà conèixer una realitat més pròxima a l'hora d'aportar informació, perspectiva i qualitat als projectes. Cal destacar que des del títol de grau en Educació Social considerem que pot suposar un canvi substancial la incorporació del perfil d'educador social dins de l'equip humà professional encarregat de l'Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global, per ser una professió orientada a intervencions socioeducatives amb persones en els seus propis contextos, amb la finalitat d'aconseguir un major desenvolupament personal i social, integració i participació en diversos àmbits. Per descomptat, aquest nou agent educatiu haurà de treballar des de la col·laboració, coordinació i creació d'accions col·laboratives.

Autor desconegut.

Cap a quin model d'Educació per al Desenvolupament volem avançar els pròxims 4 anys?

Nou escenari global.

El nou escenari global fa més visible/més patent la nostra interdependència amb altres éssers vius i territoris, la nostra vulnerabilitat i ens aporta una creixent incertesa.

Ha de ser un model que s'ajusta a la VOLATILITAT DELS CONTEXTOS EDUCATIUS i dóna continuïtat als processos d'aprenentatge amb la CURA COM AEIX VERTEBRADOR.

Model qüestionador: pensament crític, drets i deures.

Un model de formació integral i integrador que potencie l'esperit crític que porte a entendre les causes, les interconnexions i les interdependències dels problemes actuals (ecologia, pobresa, desigualtat, ...), amb un enfocament global-local, i que reconeix la diversitat com a base, que busque donar resposta als actuals problemes del món com ara el canvi climàtic, les violències masclistes, les guerres i les migracions forçades.

...qüestionar les relacions de poder, acceptant també que això pot generar conflictes. Això és necessari perquè siga rellevant i útil per als agents educatius i que du a l'acció que afavorisca un món més just.

Cal visibilitzar les experiències de canvi de col·lectius que animen a altres a fer possibles els seus plantejaments o experiències de canvi. Un model que tinga al centre les persones. Que siga capaç de mobilitzar a les persones a un canvi personal i col·lectiu, on puguen visibilitzar les formes alternatives de fer i de relacionar-se.

També cal parlar de DEURES i de la importància de la responsabilitat ciutadana.

Agents tradicionals que segueixen sent fonamentals.

Es destaca també el paper d'educadors i educadores d'àmbit no formal en els nostre barris, pobles i comunitats.

La ONGD actúen en el àmbit formal i no formal.

Administracions educatives i altres administracions.

La ponència tècnica d'EPDCG del Consell Valencià de Cooperació per al Desenvolupament- òrgan que incorpora molts dels agents ací reconeguts- deuria de seguir sent un espai on desenvolupar aquest debat col·lectiu, entre agents d'educació, cooperació, medi ambient, universitat, etc...

Moviments socials i nous actors

Cal esmentar el imprescindible enfortiment de les capacitats de la societat civil.

Formes de resistència i emancipació.

Mitjans de comunicació.

Ens trobem immersos a una societat mediàtica i el nostre estil de vida conviu amb els missatges que ens transmeten els mitjans de comunicació. Tant així que influeixen en les nostres idees, hàbits i costums. Estem, a més, construint una societat cada vegada més entretinguda que informada. Per tant, és important treballar amb els mitjans de comunicació per a, per exemple, no criminalitzar col·lectius vulnerables, no desinformar sobre esdeveniments que estiguen atemptant als drets humans en qualsevol lloc del món, i per a garantir el ple exercici de llibertat d'expressió i de pensament i visibilitzar altres formes de consumir i viure.

Coherència de polítiques i harmonització dels actors/actrius implicats.

El model ha de ser integrador i tots els agents han d'actuar en coherència per a aconseguir l'efectivitat desitjada. És necessària una coherència de polítiques públiques a nivell autonòmic i local perquè la formació i l'impacte siga integral i integradora com deiem. Hem d'implicar en la tasca les àrees de Responsabilitat Social, Participació, Sanitat, Medi ambient però també Hisenda, Agricultura, Treball, Model Econòmic, etc. L'àrea de cooperació autonòmica, a través de la ponència tècnica d'EPDCG del Consell Valencià de Cooperació per al Desenvolupament és un espai de reflexió i coordinació d'accions plurals on s'han de generar i/ o recolzar estos procesos si la seua composició a banda dels tècnics incloga una participació activa dels que han de prendre les decisions al respecte.

Treball transformador en comú.

Cal superar etiquetes i eixir de la dicotomia educació formal - no formal i centrar-nos en uns objectius comuns. Ha de ser un model que propicie la col·laboració verdadera i duradera entre diversos agents, utilitzant metodologies com el treball per projectes, l'aprenentatge continu, basat en problemes, l'aprenentatge servei, l'aprenentatge reflexió-acció, etc. També resulta necessari detectar les necessitats localitzadament, a través de diferents instruments i un treball de camp. Cal esclarir el concepte i la seua relació amb la línia de base.

Continuïtat dels processos transformadors.

...pressupost adequat que fasa posible una aposta real i duradera dels processos posats en marxa.

Una educació compromesa amb l'aprenentatge: com desenvolupar i compartir coneixement per a afegir valor als que fem.

Comunicació transformadora.

Per a tot això, des d'un espai plural cal definir un pla de comunicació global que connecte lo local amb lo global, que afronte els reptes que plantegen les xarxes socials: el missatges simplistes, el discurs de l'odi, que incloga les

perspectives dels moviments ciutadans.

Construir una ciutadania responsable digitalment.

EPDCG com a ferramenta essencial de cooperació al desenvolupament.

L'ECG és imprescindible per a construir una ciutadania més conscient i compromesa i tal rol li ha de ser reconegut en el nou Pla Director. Per a dur la terme aquesta estratègia d'EpDCG cal destinar-hi un pressupost suficient, sent com a mínim un 15% de l'AOD valenciana.

L'important són els aprenentatges vivencials.

L'ECG no va de la mà de metodologies tradicionals, sinó de la mà de metodologies actives que fomenten l'aprenentatge des de la vivència i la convivència, en un procés d'avaluació continua.

Aquests aprenentatges es construeixen amb metodologies col·laboratives i participatives que generen discurs i narratives en favor dels drets humans per tal de confrontar els discursos de l'odi. I que es valoren especialment els aprenentatges que integren l'art, la cultura, i les humanitats amb visió local i global, perquè d'això s'alimenta l'ECG.

Document de conclusions del Grup Focal

Reptes de futur en els instruments de gestió de la cooperació valenciana

Elaborat per Cristina Ramón, coordinadora i relatora del Grup Focal (Coordinadora Valenciana d'ONGD).

Objectius del grup focal

- Obrir un debat sobre els instruments de gestió, objectius i línies d'intervenció de la cooperació internacional al desenvolupament valenciana, per a l'elaboració d'un Pla Director innovador, adaptat a una realitat canviant i dinàmica, que reflectisca el sentir de tots els agents de la cooperació valenciana, que fomenti els canvis necessaris cap a una cooperació basada en l'exercici dels drets humans, dotada dels instruments i el marc normatiu necessari per a això.
- Recollir propostes d'avanç que puguen ser incorporades en termes d'objectius i resultats en el V Pla Director de la Cooperació Valenciana.

Desarrollo del grupo focal

1° hora: intervenció de 4 persones amb coneixement i experiència. Participants:

- Rafael García, president de l'ONGD Fundació Musol.
- Juanjo Iborra, expert en Cooperació Internacional.
- Eunice Cecilia Martínez, gerent de Fundap Educació i Salut (Guatemala).
- Lourdes Sanchís, subdirectora general de Cooperació i Solidaritat.

2° hora: intervenció de 12 persones convidades d'ONGDs, AAPP, universitats i agències multilaterals a partir de les qüestions clau exposades i aportacions de 43 participante en el xat de YouTube.

PRIMERA QÜESTIÓ CLAU. Millorar la comunicació entre l'administració i els agents de cooperació. Com fer més eficients els processos de gestió? Quins instruments es poden generar per a avançar cap a una cooperació més eficaç, més àgil i més transparent?

SEGONA QÜESTIÓ CLAU. Enfortiment de capacitats dels actors de la cooperació valencians. Quins són els possibles instruments per a l'enfortiment de capacitats de les ONGD valencianes i del personal de les AAPP?

Es presenta el grup focal amb l'enfocament d'OPORTUNITATS per a l'elaboració del Pla Director en la consolidació de la política valenciana de Cooperació. S'exposen, de partida, 7 oportunitats identificades per a aquest procés de definició d'una cooperació que:

- **FACILITE:** L'agilitació de la gestió, mitjançant la simplificació administrativa i el foment d'una fórmula legal adequada per a la política de cooperació.
- **APRENGA:** L'enfortiment de les capacitats tant de l'administració com de les ONGD valencianes, socis locals, la resta d'agents, fomentant el treball en xarxa, com a socis de confiança.
- **INTEGRE:** El foment d'entorns facilitadors per a la participació i la coherència de polítiques.
- **ENLLACE:** La promoció de la cooperació descentralitzada.
- **COMPROMETA:** Un marc pressupostari adequat i estable.
- **ATENGA:** La consolidació d'institucions transparents i professionalitzades que connecten amb la ciutadania.
- **TRANSFORME:** La recuperació d'una cooperació enfocada, basada en EBDH, activista i no tecnòcrata.

A partir de la exposició de les persones ponents i participants, es conclouen les següents propostes sobre la base de les 7 oportunitats presentades per a una cooperació valenciana que:

1. FACILITE. L'agilitació de la gestió, mitjançant la simplificació administrativa i el foment d'una fórmula legal adequada per a la política de cooperació.

- Promoure durant els 2 o 3 primers anys de vigència del Pla un **nou Marc de Gestió** de la cooperació que incorpore els elements que s'exposen. Mentre s'estableix de manera participativa el nou marc de gestió s'haurien de deixar en suspens o rebaixar algunes exigències actuals (línies de base, auditories, avaluacions generalitzades), fins que es definisquen en el nou marc de gestió i el nou Pla d'Avaluació.
- Incorporar, enfront del desafiament de la pandèmia de la COVID-19, un **marc flexible per a adaptar-se a la incertesa i els problemes conseqüència d'aquesta**. Aquest marc de flexibilitat hauria de ser una opció quan es presenten crisis excepcionals o situacions greus d'incertesa. S'han de cercar solucions excepcionals davant problemes excepcionals.
- Desenvolupar un **sistema de precalificació** de les ONGD/agents de la cooperació internacional que hauria d'anar acompanyat d'opcions de formació i acompanyament perquè independentment de la grandària o capacitat de l'entitat puga tenir l'opció d'accedir als recursos.
- Revisar el **marc legal, normatiu i de finançament** (fonamentalment Llei General de Subvencions, Llei de Contractes del sector públic, ordre de bases, convocatòries i guies que la desenvolupen). Important i urgent la reforma de l'Ordre de bases que s'ha iniciat. Mentre es revisa el marc legal es proposa utilitzar els mecanismes

que ja permet l'actual legislació per a adequar-se a les necessitats de la Cooperació al Desenvolupament.

- Definir una **Estratègia de millora de l'eficiència de la gestió i simplificació administrativa**, que estiga adaptada a la realitat, simplifique procediments, processos i mecanismes, harmonitze formats, cercant un equilibri entre el control que les ONGD han d'afermar en els seus controls interns i els processos d'aprenentatge. És necessari traslladar el pes de l'avaluació, la justificació de les factures i compliment administratiu, a l'acompliment i resultats de la Cooperació al Desenvolupament sense perjudici de la transparència i l'òptima gestió dels fons públics. Els mecanismes existents actualment tanquen les portes a la innovació i limiten la capacitat d'actuació de les ONGD. Les bases de subvencions així mateix, a vegades incorporen exigències, requisits i circumstàncies per a valorar les propostes i efectuar l'adjudicació, que poc o res tenen a veure amb l'eficàcia i l'eficiència i que ja van ser excloses i modulades en la contractació pública.
- Elaborar durant el 1er any un **Pla d'Avaluació** tal com recomana l'avaluació intermèdia de l'IV Pla Director: *“Ha de definir-se una estratègia o pla institucional d'avaluació anual, orientat a definir clarament els objectius d'interès d'aquestes avaluacions, en termes de coneixement que s'han d'adquirir amb elles, i de les seues posteriors estratègies d'adquisició, desenvolupament, distribució, ús i retenció del coneixement en la institució”*.
- Es proposa que es revise **el model d'avaluació i gestió del coneixement** per a assegurar que siga efectiu, ajustat a les necessitats i útil per a les entitats i comunicades involucrades.
- Es proposa un **model d'Avaluacions exposat** i conjuntes d'una mostra de projectes per àrees geogràfiques amb una visió més global de l'avaluació per a poder avaluar diversos projectes en un mateix país, fins i tot regió, realitzats per un mateix equip avaluador, que a més pot establir valoracions comparatives i realitzar una devolució col·lectiva de visió més àmplia que les avaluacions individuals per al conjunt d'actors de la cooperació valenciana. Així mateix en aquest Pla d'Avaluació podrien incloure's i participar les entitats locals de la Comunitat Valenciana que en molts casos cofinancen els mateixos projectes o amb els mateixos socis locals i sectors d'intervenció de manera que es compartisquen espais d'interès comú i es treballes des de l'eficiència i l'harmonització.
- Assegurar des de la Direcció un **seguiment, anàlisi, sistematització i socialització dels resultats de les avaluacions** de projectes, convenis i accions pròpies. Es fa necessari una major socialització dels resultats i a més que el procés d'avaluació i d'aprenentatges aporte realment al conjunt de la cooperació.

2. APRENGA. L'enfortiment de les capacitats tant de l'administració com de les ONGD valencianes, socis locals, la resta d'agents, fomentant el treball en xarxa, com a socis de confiança.

- Incorporar les **recomanacions i proposta de millores** de processos **d'avaluació** anteriors dels **Plans Directors**. L'avaluació intermèdia del Pla Director vigent assenyalava algunes qüestions claus del procés de planificació, que a més ja venien recollides en les recomanacions anteriors.
- S'insta a seguir les recomanacions de l'avaluació intermèdia relacionades amb el compliment de l'estratègia d'acció humanitària convocant la **ponència tècnica d'Acció Humanitària** que contribueix a impulsar aquests processos de millora. S'hauria de delimitar dins de les accions d'Acció Humanitària, les accions de prevenció i les de reconstrucció respecte a l'Ajuda d'emergència en sentit estricte i obrir a la concurrència competitiva, sense necessitat de confondre-la i permetre l'accés a totes les organitzacions que poden aportar el seu valor afegit.
- Definir **Plans de Cooperació operatius, concrets i mesurables**. Són una agenda de treball per als pròxims anys, amb el seu calendari, les seues activitats, mitjans i els seus indicadors per a mesurar el que hem fet i el seu èxit. A més són documents **vius, adaptables i flexibles** a les realitats que durant la seua execució puguen anar sorgint a través dels plans anuals.
- **Reforçar a la Direcció General de Cooperació amb personal tècnic suficient format i estable** com s'exposa en l'Acord signat per la cooperació, i impulsant processos formatius, seguint les recomanacions de les avaluacions dels plans i estratègies de la Generalitat.
- Es proposa **crear un cos específic de funcionariat**.

- Definir **nous mecanismes de seguiment i avaluació amb els socis locals** a través de reunions en línia i simplificant procediments.
- **Revisar els instruments de finançament existents** i impulsar un major ventall que possibilita la construcció de capacitats i aprenentatges específics, que permeten el desenvolupament de les ONGD no sols com a implementadores de projectes. Introduir en el Pla la **convocatòria de defensors/as de drets humans** ampliant el seu marc i àmbit d'actuació, així mateix la **Convocatòria de Cooperació Tècnica** que no ha desenvolupat tot el seu potencial.
- Impulsar la **investigació en Cooperació internacional** amb la participació de les Universitats i la resta d'actors.
- Definir una **Estratègia**, en el sentit d'accions i activitats estratègiques a mitjà termini **de promoció de la societat civil** com a subjecte actiu de participació en la política pública de cooperació i agents de canvi.
- Definir una **Estratègia** en el sentit d'accions i activitats estratègiques a mitjà termini **d'aliances entre els diferents actors** especialment de col·laboració amb les ONGD que necessiten d'un nou marc de relació. Aquesta estratègia ha de fomentar la relacions entre les administracions públiques, universitats, entitats locals i les ONGD com a sòcies de confiança per al diàleg de polítiques. A més aquesta estratègia hauria de promoure la definició de nous instruments, adequar els existents per a facilitar aquestes aliances i vetlar per l'autonomia dels actors, la seua coordinació i complementarietat en les accions. Finalment aquesta estratègia hauria de promoure l'aprenentatge horitzontal, entre parells a través de compartiment de bones pràctiques: Sud - Sud, Nord - Sud i Sud - Nord.

3. INTEGRÉ. El foment d'entorns facilitadors per a la participació i la coherència de polítiques.

- Promoure **entorns facilitadors per a la participació de la societat civil i la ciutadania**, com a element de cohesió social i antídote al discurs de l'odi, masclista i xenòfob.
- Millorar **mecanismes de participació i accés a la informació de la ciutadania**. Enfortir el **Consell Valencià de Cooperació**, facilitant mecanismes de consulta, dinamitzant debats, elaborant informes ombra i fomentant la participació en cims nacionals i internacionals dels seus integrants. Resulta necessari millorar els espais de participació perquè a més de ser un emissor d'informació es transforme en un espai real de deliberació conjunta i generació de consensos.
- Definir una **estratègia** en el sentit d'accions i activitats estratègiques a mitjà termini, per a impulsar **l'homogeneïtzació, coordinació i complementarietat entre les administracions públiques**. S'ha de convocar al **Consell Territorial Sectorial i Comissió Interdepartamental per a la Cooperació Internacional al Desenvolupament** contemplats en la Llei Valenciana de Cooperació. Igualment de manera urgent crear un grup de treball tècnic amb la Generalitat Valenciana, administracions públiques i tots els agents durant el primer semestre vinculat a la creació del Nou Marco de Gestió i per a avançar en el procés d'homogeneïtzació, coordinació i complementarietat.
- S'haurien d'incloure accions **d'intriga o lobby** per a incrementar el suport social de les polítiques de Cooperació Internacional per al Desenvolupament.
- Definir una **estratègia** en el sentit d'accions i activitats estratègiques a mitjà termini **de coherència de polítiques**. El pla director ha d'assumir l'elaboració tal com ja estava en l'actual Pla Director vigent, durant la seua vigència i en el marc del Consell de Cooperació o de la Comissió interterritorial, un marc teòric i conceptual compartit de la coherència de polítiques en el nostre àmbit autonòmic i local així com un pla de treball per a avançar en la coherència interna de les polítiques de cooperació.
- Avançar en la **coherència interna del sector** i del nostre sistema de cooperació, establint les millors pràctiques laborals, fomentant el comerç just, les finances ètiques i propostes d'economia social i solidària entre tots els actors.

4. ENLLACE. La promoció de la cooperació descentralitzada.

- **Fomentar el reconeixement internacional de la cooperació descentralitzada** (que actualment és el 13% del total de l'AOD espanyola), per a promoure el valor afegit de la cooperació descentralitzada, que integra les dimensions més locals, tant de la seua política pública, com del seu teixit social, establint una relacions més

pròximes, de poble a poble, de govern local a govern local, amb un gran potencial per a una excel·lent cooperació tècnica i per a enfortir i articular el teixit associatiu, així com, la societat civil, tant en origen com en destinació.

5. ES COMPROMETA. Un marc pressupostari adequat i estable.

- Dotar al V Pla Director de la previsió d'un marc pressupostari tal com s'enuncia en l'actual pla director en el seu article 16 que ajude a complir amb l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 17.2 de l'Agenda 2030, amb la pròpia Llei Valenciana de Cooperació i amb els compromisos adquirits per tots els partits polítics amb representació en el Consell (**Acord per una política pública de cooperació transformadora** signat abans de les eleccions de l'any 2019). L'augment de fons ha d'anar de la mà de la millora de la gestió.

6. ATENGA. La consolidació d'institucions transparents i professionalitzades que connecten amb la ciutadania.

- Definir un **Pla de Comunicació**, tal com es preveu en anteriors plans directors sense que s'haja concretat.
- Fomentar l'**especialització tècnica** dels qui gestionen la política de cooperació valenciana.
- Facilitar el **dret d'accés a la informació enfocada cap a la ciutadania**, incorporant Open Data i un portal d'informació accessible, clara i senzilla per a connectar amb la ciutadania. Es tracta, en definitiva, de posar la tecnologia al servei de la transparència i la rendició de comptes. Desenvolupar un **pla de digitalització del sector**, promovent un programa de suport per a l'adaptació de tecnologies adequades al desenvolupament o establint línies específiques d'investigació per al desenvolupament en àrees estratègiques.
- Definir instruments que milloren la capacitat **d'avaluació** i d'impuls de processos **d'investigació i generació de coneixement, reflexió i aprenentatge**. Entre les propostes es podria definir un model d'informe anual de gestió més enllà de dades estadístiques, harmonitzat per al conjunt d'administracions públiques de la Comunitat Valenciana. Es proposa incorporar la tecnologia com un aliat d'aquests processos per a fer-los més accessibles, perquè el monitoratge, l'avaluació i la investigació conduïsquen a incorporar lliçons apreses en benefici dels destinataris finals de la cooperació.
- Crear un **repositori** on es puguem compartir materials i informació sobre el que està passant als països i comunitats amb les quals treballem.

7. TRANSFORME. La recuperació d'una cooperació basada en Enfocament en drets humans, activista i no tecnòcrata que garantisca l'avanç en el compliment dels drets humans a la població vulnerable i el desenvolupament sostenible.

- Comptar amb un perfil o identitat pròpia que se substanci en la solidaritat orientada a l'enfortiment de les capacitats ací i allà, potenciant el valor afegit que aporta la cooperació descentralitzada des de la Comunitat Valenciana. S'ha d'impulsar de manera més clara el model de cooperació que ja incorpora l'enfocament de drets basat en Drets humans garantint els drets a la població vulnerable.
- Incidir en la ciutadania perquè acompanye la **defensa de la política pública de cooperació**, assegurant un treball d'informació, sensibilització, mobilització i educació a llarg termini.
- Enfortir la línia de **protecció a persones defensores de drets i medi ambient**, amb capacitat d'atendre realitats i necessitats en el curt i llarg termini, en el nivell pal·liatiu i preventiu.
- Establir **estratègies conjuntes d'administracions públiques i socis locals** per a denunciar situacions de vulneració de drets.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

María Angélica Toro Rojas. Medicus Mundi.

- Seria important valorar en el tema dels percentatges en les partides pressupostàries. A l'hora de dissenyar un projecte això ens limita una mica, sobre una realitat que s'imposa. Per exemple, si necessitem més desplaçament per temes de formació i ens passem una mica, que existisca per part de les avaluadores un criteri suficient per a saber si això és pertinent o no. És a dir, els percentatges haurien d'eliminar-se o almenys supervisar-se, que no siguen tan rígids.
- Que es mantinga l'obertura dels programes a 3 anys, ens dóna una cooperació de molta qualitat, donen possibilitat de fer més a llarg termini i volguérem que es continuen mantenint.
- Simplificar alguns procediments per exemple el de la Línia de base i el de l'Avaluació Externa, això en relació amb que se sol·licita els TDR. Després cal enviar el consultor seleccionat. Després enviar la proposta. No obstant això si s'aproven els TDR, se seguiria aqueix mateix lineamiento i es pogueren reduir alguns altres procediments, entenent que entre mitjans hi ha altres procediments que es fan en terreny, com les convocatòries públiques, entrevistes, revisió documentació, etc. Així que es fa molt llarga tota aquesta gestió.
- Seria molt important que existira un formulari comú per a l'elaboració dels projectes, perquè hi haja criteris d'avaluació més homogenis, més transparents, menys subjectius.
- Per a enfortir a les ONG i AAPP, seria important es poguera considerar incloure en els projectes, plans de formació per a les mateixes ONG's, que beneficien al personal de l'entitat, de terreny, per a les contraparts, en temes com a gestió de projectes, per exemple.

Ana Abellán Fernández. Agència d'Estudis per al Desenvolupament Rural i la Cooperació AEDERCO.

En les conclusions del grup focal s'arreplega la necessitat de simplificar els procediments administratius per a millorar l'eficiència i aconseguir una major adaptació a la realitat. El procés de seguiment i avaluació a generar-se durant el període de vigència del V Pla Director hauria de contemplar facilitats per a això. Es proposa que es treballa per a una harmonització dels instruments de gestió de la cooperació valenciana i per l'adaptació dels mateixos a la realitat actual.

Se suggereix l'harmonització de la documentació exigida per al seguiment dels projectes de cooperació i educació al desenvolupament, mitjançant l'estandardització dels formats i la simplificació de les necessitats d'informació.

Es proposa que els documents relatius a la Línia de Base, Matriu de seguiment, Informe de seguiment i Informe Final siguen més senzills, alhora que pugua entendre's la interrelació entre ells i la seua complementarietat.

Això permetrà trobar un equilibri entre la rendició de comptes, el control intern i els processos d'aprenentatge. A nivell del Pla Director, també permetrà agilitar la disponibilitat de la informació i la seua anàlisi per als processos de seguiment.

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

En primer lloc veiem aquest nou pla com una oportunitat per a li enfortiment de la cooperació valenciana en el qual s'aporte un marc pressupostari adequat i estable a fi de garantir la qualitat de les intervencions, l'adequada implementació dels projectes, així com la correcta avaluació d'aquests.

Cal esmentar segons l'extret del document de conclusions la necessària qualitat, funcionalitat i professionalització per la qual aposta aquest VPD, per la qual cosa des del COEESCV i en total acord amb aquesta línia de treball considerem important el disseny i aplicació de Pla d'Avaluació, útil tant per a l'Administració com per a l'ONG responsable dels projectes. Un Pla d'Avaluació que pugua mesurar adequadament la consecució dels objectius (tangibles o no, els objectius de procés, així com també els objectius reeixits i no programats que s'han aconseguit durant la implementació o reajustaments en el projecte). Quant al sistema de precalificació de les ONGD/agents de la cooperació considerem prioritari el tema de la formació/professionalitat de l'equip humà que componen aquestes

entitats pel que considerem important que el fet de la professionalització i la possibilitat de reciclatges/formació contínua en l'equip de professionals puga ser un valor afegit a l'hora d'avaluar accions i projectes.

Des del títol de grau en Educació Social considerem que pot suposar un canvi substancial la incorporació del perfil d'educador social dins de l'equip humà professional encarregat de l'Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global, per ser una professió orientada a intervencions socioeducatives amb persones en els seus propis contextos, amb la finalitat d'aconseguir un major desenvolupament personal i social, integració i participació en diversos àmbits.

Des del COEESCV pensem que la composició dels equips de treball ha d'incloure educadors socials, per ser aquests professionals de la intervenció i l'acció social, la qual cosa aporta professionalització i qualitat tant a nivell de disseny de projectes, implementació i intervencions, en la gestió dels recursos, com també així en els resultats obtinguts.

Principalment, pel fet de quant a les competències dels professionals de l'Educació Social es refereix, el currículum formatiu de grau aborda l'adquisició de competències que possibiliten la intervenció en qualsevol realitat/grup poblacional, ja siga infància, adolescència, 3r edat, dona, immigració, participació ciutadana..., podent aportar qualitat, coneixements i eines tant des de la part tècnica de disseny i programació, com en l'execució, i avaluació d'aquests.

Tot això a més de permetre poder ser un agent catalitzador i de creació/potenciació del teixit associatiu i humà, fent costat tant a l'Equip Tècnic de l'Administració com a les ONGD en la creació d'una estratègia d'accions i activitats que visibilitzen el treball desenvolupat des de la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica.

Impulsar la seua visibilitat de manera que tots els agents podem ser conscients e la part de responsabilitat adquirida en la creació d'aqueixa Ciutadania Global que perseguim.

Document de conclusions del Grup Focal

Acció Humanitària: Reduir la fragilitat i reforçar la resiliència per a construir societats pacífiques, justes i inclusives

Elaborat per Alicia Daza, investigadora de l'Institut d'Estudis sobre Conflictes i Acció Humanitària – IECAH.

Objectiu del grup focal

- Canalitzar propostes d'avanç i enfortiment de l'acció humanitària en el sistema valencià de cooperació al desenvolupament, que puguen ser incorporades en termes d'objectius i resultats en el V Pla Director.

Desenvolupament del grup focal

Participants:

- Trini Blanch, delegada autonòmica d'Assemblea de Cooperació per la Pau del País Valencià.
- Tania Montesinos, responsable tècnica de projectes d'acció humanitària en Farmamundi.
- Carlos Ortega, delegat d'emergències de Creu Roja Comunitat Valenciana.
- Karmele Sáez, responsable tècnica de projectes en el Comité Espanyol d'Acnur.
- Mar Valero, Tècnica de l'Observatori Psicosocial de Recursos en situacions de desastre (OCDS-UJI).

Durant aquesta sessió, s'han abordat els tres grups temàtics definits en el document difós amb anterioritat per a la celebració d'aquest grup focal. La taula ha tingut dos nivells de participació. El primer desenvolupat a través de la participació de les 5 persones convidades, les quals han anat contestant a les diferents preguntes proposades per la moderadora. I un segon nivell de participació, en el qual s'han llançat una sèrie de preguntes a un grup d'ONG seleccionades d'entre totes les inscrites. També s'han recollit la participació dels comentaris aportats a través del xat de *youtube*.

En aquest document es recullen les idees i reflexions principals dels diferents debats. Les propostes ací recollides pertanyen a una o diverses de les organitzacions presents, és a dir, les propostes no són fruit del consens de totes elles, si bé en algunes d'aquestes propostes, el nivell d'acceptació era majoritari.

PRIMERA QÜESTIÓ CLAU: Visió: Cap a quin model d'Acció humanitària volem avançar en els pròxims 4 anys? Reptes i oportunitats.

Alguns fets que són important tindre en compte de l'AH valenciana

El sector de l'acció humanitària (AH) en la Comunitat Valenciana és molt divers, integrant actors amb diferents perspectives i enfocaments. Les ONG valencianes venen desenvolupant un treball en matèria humanitària en l'àmbit de l'emergència, així com en crisis cròniques. En aquest sentit, el treball en crisi crònica implica grans esforços de coordinació i de cooperació amb autoritats locals, societat civil i actors humanitaris i un monitoratge continu de la situació de seguretat.

En major mesura, les subvencions s'estan dirigint a població refugiada i desplaçada, i focalitzant-se en territoris d'Àfrica subsahariana on hi ha conflictes relacionats amb el desplaçament de la població i en territoris d'Orient Pròxim, especialment en els Territoris Ocupats Palestins i en tota la diàspora de la població Síria.

S'ha de ressaltar el diferent marc temporal del nou Pla Director i l'Estratègia d'acció humanitària.

Els Comitès autonòmics d'Organismes de Nacions Unides compten amb una base social àmplia en la Comunitat Valenciana, on a més tenen un pes important en matèria de sensibilització i educació per a la Ciutadania Global. *"Entitats internacionals com Creu Roja estan presents realitzant una gran varietat d'activitats d'Educació per a la Ciutadania Global"*¹.

Aspectes que suposen un valor afegit de l'AH valenciana

L'AH valència, com a cooperació descentralitzada, presenta una sèrie de valors afegits, entre els quals destaquen:

- Proximitat amb les ONG valencianes i aquestes amb les ONG locals
- Complementarietat amb les intervencions de desenvolupament en alguns contextos
- Possibilitat de posar el focus en la localització
- Possibilitat de centrar-se en contextos humanitaris no mediàtics.
- Oportunitat d'enfortir les capacitats de les organitzacions valencianes i locals -relacionat amb localització de l'ajuda-
- La cooperació tècnica de les Universitat i la complementarietat amb altres institucions.

En relació amb la pandèmia generada per la COVID-19

L'experiència prèvia en gestió d'epidèmies ha fet que les decisions hagen sigut més ràpides.

La pandèmia de la COVID-19 ha fet emergir algunes característiques que han de ser tingudes en compte:

- Hi ha hagut un impacte directe negatiu en l'accés a altres programes de salut essencials
- La crisi no ha sigut només sanitària, sinó també de comunicació, on els rumors i la resistència de la població han sigut importants
- S'ha donat un augment dels casos de violència de gènere

Algunes iniciatives ressaltades en l'AH en el marc de la COVID-19

1 Aportació realitzada per Carlos Ortega Bernabé. President de la Comissió Autonòmica de Creu Roja de Cooperació Internacional a la Comunitat Valenciana

- Privilegiar la dotació en efectiu en lloc d'en espècie
- Respectes les mesures de seguretat de distància social
- Parar atenció perquè els fons d'AH no siguen derivats a l'atenció específica de COVID-19 i altres necessitats queden desateses
- L'impacte de la pandèmia ha generat tractar d'explorar metodologies de treball alternatives o potenciar algunes ja existents -cash for work-.

Reptes de l'acció humanitària valenciana actual

Els contextos en els quals treballa l'acció humanitària i la necessitat de donar resposta a les necessitats de les poblacions sota un enfocament de protecció, conjugat amb les característiques de l'AH valenciana, fa que l'AH present una sèrie de reptes:

- Treballar en desastres que es produeixen simultàniament
- Garantir la seguretat dels actors humanitaris, tant internacionals com locals
- La transversalització de l'enfocament mediambiental
- Les dificultats en les societats d'acolliment de població refugiada o desplaçada donades les condicions de vulnerabilitat preexistents
- Reforma del CAHE
- Diferenciar entre el que volem fer i el que podem fer

“Es convingent incorporar als reptes la importància de destacar i potenciar el treball en salut mental i els diferents aspectes psicosocials (més enllà de la resiliència) que envolten una situació de desastre o emergència (sobretot en cas de crisis cròniques), atenent a les característiques socials i culturals de les poblacions afectades”².

SEGONA QÜESTIÓ CLAU: De l'ajuda d'emergència a l'Acció humanitària en conflictes a llarg termini: claus per a augmentar l'eficiència i l'impacte de la cooperació valenciana en contextos de crisi crònica.

Propostes per a l'AH valenciana, algunes d'elles, en línia amb *el Grand Bargain*

A continuació, es recullen les principals propostes que es van tractar durant les diferents metodologies de participació:

- Acceptació de les propostes centrades en dotació i transferències d'efectiu com una eina més. Els diners en efectiu empodera, promou la dignitat, estimula els mercats locals i disminueix els costos d'operatius de gestió de l'emergència. Proposta que cobra encara major rellevància donat el context generat per la COVID-19. En aquest sentit, establir les transferències en efectiu com una eina més, conformant els procediments necessaris que permeten mesurar l'eficàcia i l'eficiència d'aquest instrument
- Prioritzar projectes que garantisquen la participació de les persones afectades, titulars de drets, en totes les fases de la gestió del cicle del projecte
- Vetlar perquè s'implementen mecanisme de comunicació, participació i gestió de reclamacions
- Incrementar el finançament pluriennal en projectes de crisis cròniques o de llarga duració
- Que els mecanismes de justificació respecten la multiplicitat d'actors de la cooperació valenciana.
- Accelerar els terminis de resolució i de pagament de concessions
- Reconèixer la importància d'incorporar la cooperació tècnica
- Posar en marxa una ponència tècnica d'AH
- Fomentar les aliances entre diferents agents de la cooperació valenciana
- Que l'AH valenciana siga realment la suma de tots els actors d'AH valencians
- Premiar enfocaments i models d'intervenció que estiguen lligats a donar-li aqueix valor afegit a l'AH valenciana des del seu enfocament de descentralitzada
- Millorar la coordinació i complementarietat amb la resta de les administracions
- Incorporar aspectes relacionats amb la importància de la gestió de la informació i la digitalització

2 Aportació realitzada per Mar Valero Valero. Universitat Jaume I.

- Incorporar el tema de la prevenció
- Establir línies de base i finançament d'anàlisi de situació
- Continuar treballant en el marc dels Convenis i la convocatòria d'AH, enfortint aquesta última. Els Convenis són l'únic instrument que permet a les organitzacions respondre d'una manera eficaç. D'altra banda, millorar els mecanismes de justificació establits, ja que en alguns contextos no és possible activar convenis perquè no poden garantir que podran justificar-se segons els requeriments establits
- Actualitzar els criteris de valoració de la convocatòria
- Establir uns indicadors per a mesurar la localització progressiva cap a la qual vol avançar l'AH valenciana
- Incrementar la implementació de la EAH que es troba vigent
- Relacionar l'AH amb l'Educació per a la Ciutadania Global
- Incorporació de projectes amb enfocament VARD de reconstrucció i rehabilitació. Projectes de retorn sostenible o d'integració local per a població refugiada
- Fomentar les capacitats locals, les ONG locals són les que coneixen la realitat del terreny, i és fonamental fomentar estar capacitats.
- Treballar en resiliència
- Promoure el treball integral en el foment d'accions conjuntes i combinades entre els actors humanitaris i de desenvolupament per a contribuir a la construcció de resiliència i promoció de pau
- Treballar en la capacitació a líders i lideresses locals i caps de família en promoció de la resiliència
- Reforçar la coordinació entre el camp de l'acció humanitària el desenvolupament i la pau (triple nexa), la qual cosa contribuirà a la disminució de vulnerabilitats i a l'increment de capacitats.

TERCERA QÜESTIÓ CLAU: L'avaluació de l'eficàcia de l'ajuda: de la lògica dels resultats (costos/beneficis) a la lògica del desenvolupament de capacitats resilents en les comunitats i les institucions locals. Claus per a un model d'avaluació orientat a l'aprenentatge.

Referent a l'avaluació, durant la taula, es va defensar la necessitat d'incorporar una reflexió, seguint a ALNAP (*Active Learning Network for Accountability and Performance in Humanitarian Action*) sobre establir un balanç entre l'aprenentatge i la rendició de comptes en el marc de les avaluacions. En aquest sentit, amb caràcter previ a establir una avaluació hauríem de veure quin objectiu és més important si aprendre o rendir comptes, i segons la nostra resposta:

- Si és aprendre: de qui i com se suposa que tindrà lloc
- Si és rendir comptes: enfront de qui i per a què
- En funció de la mena d'avaluació que desitgem fer, ALNAP facilita les guies i la metodologia per a dur-lo a terme.

Les **principals propostes varen ser:**

- Realitzar avaluacions d'impacte que garantisquen que les nostres accions tenen una repercussió positiva en les comunitats *-do no harm-*.
- La necessitat d'apropiar-nos de les lliçons apreses en l'avaluació.
- Avançar en els mecanismes de gestió de queixes
- La necessitat de formació especialitzada

Document de conclusions del Grup Focal

Construir la cooperació valenciana des d'un enfocament de Drets de la Infància

Elaborat per Luis Caplliure, responsable de Programes a UNICEF Comunitat Valenciana, membre de la Ponència Tècnica del Consell Valencià de Cooperació per a l'elaboració i seguiment del V Pla Director.

Contextualització

L'any 1989, l'aprovació de la Convenció dels Drets Humans del Xiquet va suposar un autèntic canvi de paradigma en la consideració dels xiquets i xiquetes: la infància de ser un col·lectiu objecte de protecció es consideraven autèntics titulars dels drets.

Tot i això, aquesta consideració tan decididament establida per la Convenció, avui en dia, encara no està plenament assentada a la societat. Hem de continuar avançant amb el convenciment que els xiquets i les xiquetes no són els ciutadans de demà. Són els ciutadans de hui i els seus drets han de ser protegits sempre i en tots els països del món. Cada dia observem com milions de xiquets, i especialment xiquetes, troben vulnerats els seus drets. Aquest és el motiu pel qual hem de reforçar el nostre compromís amb la defensa dels seus drets, adquirits a la mateixa Convenció i també a la Declaració dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Ens trobem en ple procés d'elaboració del qual serà el V Pla Director de la Cooperació Valenciana i la mera existència d'aquest grup focal ja és una notícia positiva. Estem dialogant sobre com fer-ho millor, però la creació d'aquest grup focal és ja de per si mateix un senyal inequívoc que la defensa dels drets de la infància forma part de la identitat de la Cooperació Valenciana.

Desenvolupament del Grup Focal

1ª PART- Exposició i participació de les següents persones convidades a la taula:

- Rodrigo Hernández, director territorial de Save the Children en la Comunitat Valenciana.
- Santa Mateo, Progressant amb Solidaritat (PROSOLI). República Dominicana.
- Nava San Miguel, Direcció General de Polítiques de Desenvolupament Sostenible (DGPOLDES).
- Cecilia Villarroel, Entreculturas Comunitat Valenciana.

2ª PART- Diàleg amb els diferents actors sobre les qüestions plantejades

CONCLUSIONS

1. La infància és sempre el col·lectiu més vulnerable i que més pateix les desigualtats davant qualsevol situació

“Si posàrem en fila per ordre de vulnerabilitat a totes les persones del món, els últims sempre serien xiquets. I l'última seria una xiqueta.”

- Aquesta vulnerabilitat es demostra cada vegada que sorgeix una crisi humanitària. Tenim com a exemple l'actual crisi del COVID-19, on a pesar que els xiquets i xiquetes no són els principals afectats per la malaltia, la realitat ens demostra que sí que estan entre els més afectats per les conseqüències de la pandèmia.
- Però la crisi del COVID és només l'últim exemple. La infància és la més vulnerable i a qui més afecta el canvi climàtic, els conflictes bèl·lics, els desastres naturals o la desigualtat econòmica.
- L'experiència en contextos de crisis a tot el món demostra que els efectes nocius d'aquestes sobre la infància són més profunds i greus, i les seues conseqüències duren més en el temps que en qualsevol altre grup social.
- A aquesta vulnerabilitat a vegades se sumen segons i successius factors de vulnerabilitat (gènere, discapacitat, estatus migratori, etc.)
- A més, aquesta vulnerabilitat sol ser “callada”: Els xiquets i les xiquetes solen estar menys organitzats, tenen menys veu i ho tenen més difícil per a fer-se escoltar.
- Necessitem centrar el nostre esforç a reduir la incidència d'aquells factors contextuals que augmenten aquesta vulnerabilitat: La desigualtat de gènere, l'estatus migratori, la salut matern infantil, l'accés a l'educació, la diversitat funcional, o la prevenció de la violència.
- De totes les vulnerabilitats i discriminacions, la vulnerabilitat de la infància és la més estesa: totes les persones l'hem patida. És una discriminació universal.

2. Els drets d'infància han de ser tant una línia operativa com una prioritat transversal (com ja ho són gènere, governança democràtica i sostenibilitat mediambiental) en el V PD. Els drets de la infància han de ser tinguts en compte en totes les actuacions de cooperació

“És important que la cooperació valenciana tinga ulleres d'infància (perspectiva d'infància)”

- En el procés d'elaboració del IV Pla director es va acordar incorporar progressivament els drets d'infància com una prioritat transversal, aterrant-ho en els successius plans anuals, però això no s'ha produït, i és alguna cosa que hem d'esmenar en el V Pla Director.
- A més de la incorporació en el VPD de l'enfocament de drets d'infància, és necessària l'elaboració d'una guia relativa a la transversalització dels drets d'infància, de la mateixa manera que ja comptem a la Comunitat Valenciana amb “Guia per a la transversalització de l'Enfocament de Gènere Basat en Drets Humans en la Cooperació Valenciana al Desenvolupament”, i amb la “Guia per a la Inclusió de la Diversitat Funcional en les actuacions de la Cooperació Valenciana al Desenvolupament”.
- A llarg termini, seria positiu comptar (tal com ocorre en el pla director estatal) amb una estratègia específica d'infància en la Cooperació Valenciana, en la mateixa línia en la qual, hui dia, existeixen dues estratègies sectorials en el marc de la cooperació: “acció humanitària” i “Educació per al desenvolupament en l'àmbit formal”.
- La transversalització dels drets d'infància ha de dur-se a terme en totes les actuacions de cooperació, tant si es tracta de cooperació econòmica, acció humanitària, educació per al desenvolupament i la ciutadania global o qualsevol altra.
- És necessari conèixer com afecta la infància qualsevol acció de la cooperació (també en projectes no específicament d'infància) per a evitar possibles efectes adversos de les nostres pròpies actuacions sobre la infància.

3. La defensa dels drets de la infància és una dels senyals d'identitat de la cooperació valenciana

“La cooperació valenciana ha desenvolupat importants capacitats en l'àmbit de la infància en els últims quatre anys”

- Podem dir amb orgull que la cooperació valenciana ja incorpora els drets d'infància com un dels seus senyals d'identitat. Però hem de fer un pas avant per a continuar reforçant el nostre compromís amb els drets dels xiquets i especialment de les xiquetes a tot el món.
- Durant els últims quatre anys la Cooperació Valenciana ha desenvolupat importants capacitats pel que fa als drets d'infància, tal com reflecteix el document de Diagnòstic de la Cooperació Valenciana presentat recentment.
- Fan falta instruments per a aprofundir en aqueix compromís de manera concreta. Hem d'elaborar un V Pla Director que ens dote de les millors eines per a complir el compromís adquirit en la Convenció dels Drets del Xiquet i en els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Volem reforçar aquestes capacitats i avançar en una cooperació valenciana en clau d'infància.

4. Cal tindre en compte les opinions dels xiquets i les xiquetes. La participació infantil, també en aquells països en els quals desenvolupem projectes, és fonamental per a garantir el respecte als drets de la infància

- Hem de fomentar l'empoderament de xiquets, xiquetes i adolescents com a titulars de drets. És important tindre en compte les opinions d'aquells xiquets i xiquetes que es veuen afectats per les nostres actuacions de cooperació, tant si parlem de projectes específics d'infància com de qualsevol altra mena de projecte. Els xiquets i les xiquetes han de poder exigir responsabilitats, i per a això han de participar en tot el procés, inclosa l'avaluació.
- Paral·lelament a l'anterior, hem de potenciar l'enfortiment dels titulars d'obligacions. En molts dels països en els quals desenvolupem actuacions, els sistemes nacionals d'infància i adolescència són molt febles i han de ser enfortits.
- En moltes ocasions els mateixos xiquets, xiquetes i adolescents (tant del nord com del sud) no són conscients que són titulars de drets. Hem d'empoderar-los i fer-los conscients que són agents de transformació social.
- És fonamental comptar amb una educació adequada per al desenvolupament i la ciutadania global, que afavorisca i fomenti la participació de xiquets i xiquetes.
- No podem oblidar-nos dels xiquets i xiquetes que són actors defensors de drets. Estem més habituats a treballar amb adults defensors de drets, però també hem de tindre en compte als xiquets defensors de drets.

5. El COVID-19 és una emergència que hem d'afrontar globalment i de nou els més afectats són els xiquets i les xiquetes. Però hem de tindre molta cura amb no desatendre “tot el que no és COVID”

- Els xiquets i les xiquetes no són els més afectats per la malaltia, però sí pels seus efectes en el pla socioeconòmic.
- El tancament de les escoles està suposant unes conseqüències dramàtiques per a milions de xiquets i xiquetes arreu del món.
- En l'actual situació, l'àmbit educatiu ha de ser una prioritat. El tancament de centres educatius està produint un enorme impacte en els xiquets i especialment en les xiquetes, que a més de veure's privats del seu dret a l'educació, a vegades es veuen obligades a romandre en entorns no segurs.
- La vida sense educació no se sosté. El dret a l'educació és necessari per a aconseguir altres drets i no podem parlar de drets d'infància sense parlar d'educació.
- Però no és només l'àmbit educatiu el que ha de preocupar-nos. Circumstàncies provocades pel COVID-19, com la saturació dels serveis sanitaris, l'augment de la violència domèstica durant els confinaments, o la falta d'accés a aigua i sanejament, estan afectant molt especialment als xiquets i les xiquetes arreu de tot el món.
- El COVID-19 està actuant com un accelerador. Però la situació de partida ja era dolenta: En un context en el qual els xiquets ja eren els més vulnerables, el COVID ho ha accelerat tot. Hem de posar el focus no sols en el COVID-19, sinó en perquè el COVID-19 ha tingut les conseqüències que ha tingut. Si volem ser estratègics hem d'anar a les causes.

- L'experiència d'epidèmies recents, com la de l'èbola de 2014 a Àfrica Occidental i la del SARS, demostra que els efectes indirectes d'una crisi poden ser molt greus, a vegades superant a la crisi mateixa.
- La crisi del COVID-19 ha de fer-nos posar el focus en:
 - Quins elements han fallat? Quines són les lliçons apreses?
 - Quines estructures estaven mal dissenyades? com podem aprofitar el context actual per a millorar-les?
 - Com atendre els drets d'aquells xiquets i xiquetes que han sigut afectats per la pandèmia?

Demandes concretes repetides en el grup focal

- Inclusió dels drets d'infància com una de les prioritats transversals de la cooperació valenciana en el període 2021-2024.
- Incloure en el VPD l'elaboració d'una guia de transversalització dels drets d'infància tal com ja ocorre amb gènere i diversitat funcional. (A llarg termini, seria convenient comptar amb una estratègia d'infància en la cooperació valenciana tal com existeix estatalment).

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

ONG Instituto Politécnico Tomás Katari.

1. Com situar a la infància en el centre de la cooperació valenciana durant els pròxims 4 anys?

Al costat dels sectors més vulnerables de la població (població indígena - llaurador, famílies desintegrades, monoparental, considerant a més variables com el gènere, la situació socioeconòmica desfavorable que contribueixen a col·locar a aquests sectors de la població en un de les més desfavorits. Incidint en elaboració de propostes i polítiques que afavorisquen a la infància (protecció, educació, salut).

2.-Importància de l'enfocament de drets d'infància en la consecució dels ODS i en la creació d'un model de cooperació valenciana. Per què la cooperació valenciana ha de tenir entre les seues prioritats la defensa dels drets dels xiquets i xiquetes a tot el món?

Perquè es constitueixen en un dels sectors menys escoltats, atesos i per tant amb majors índexs de vulneració dels seus drets més elementals quan les condicions socioeconòmiques, sanitàries afecten els estats que els acullen. Situacions negatives com de violència en qualsevol de les seues formes i en el seu entorn més pròxim; abandó en situacions de crisi financera, social o de salut (pandèmia), vulnerant-se drets com el dret a una vida lliure de violència, salut, educació, família entre altres.

3. Impacte de la crisi del COVID-19 en la vida de xiquets i xiquetes de països en desenvolupament. Situació de partida, vulnerabilitats i riscos sobrevinguts. El repte d'afrontar la crisi del COVID-19 sense desatendre la resta d'àmbits de la cooperació.

Els majors impactes que s'han vist durant la gestió 2020 és l'estrès per tancament, abandó, soledat, poc o cap accés a una educació de qualitat (classes virtuals a les quals no poden accedir pel seu elevat cost o perquè el sistema d'internet no arriba a les seues comunitats), que ha derivat en alts índexs de deserció escolar, sota rendiment, Clausures de les gestions escolars.

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

Les opinions i necessitats de les xiquetes i els xiquets (infància d'ara en avant) han de ser tingudes en compte, han de ser escoltades i deixar de costat el considerar-los com un grup vulnerable i merament receptor de drets, opinions,

accions, activitats... per a passar a escoltar-los i garantir d'aquesta manera el respecte ple als seus drets.

Ja en 1991 Francesco Tonucci va arrancar amb el seu projecte "La Città dei Bambini" una iniciativa a través de la qual ens va posar cara a cara la necessitat de comptar amb la infància perquè opinen, construeixen i valoren sobre totes aquelles coses que els repercuteixen, i des del COEESCV considerem que hauríem d'integrar aquesta idea de participació infantil dins de tots i cadascun dels projectes d'acció social que es desenvolupen. En aquest cas, escoltar i

fer participar a la infància en la construcció del seu propi procés de vida resulta fonamental a l'hora d'aportar informació, perspectiva i qualitat als projectes de Sensibilització i Cooperació que es vagen a subvencionar. Aqueix tenir en compte al propi subjecte d'intervenció resulta fonamental per a crear un projecte ajustat a la realitat i a les necessitats avaluades i percebudes pel que haurà de suposar un eix fonamental dins l'Educació per al Desenvolupament i Construcció d'una Ciutadania Global.

Des del COEESCV volem destacar els nombrosos beneficis de poder comptar dins dels equips professionals, tant a nivell d'equips/institucions municipals com en els propis equips dins de les ONG, amb professionals de l'Educació Social els qui aportaran coneixements teòrics a més d'una mirada social de qualitat, amb experiència i eines a aplicar en les diferents fases/etapes dels projectes (disseny, desenvolupament, implementació i avaluació).

El professional de l'Educació Social apostarà sempre per treballar de manera coordinada i integrada en l'equip, dissenyant i/o posant en marxa quantes accions siguen necessàries per a crear amb i per a la infància una realitat segura, plena de drets, participativa i generadora de futur.

Des del COEESCV considerem que el nostre perfil, encaixa a la perfecció dins dels objectius i propostes a desenvolupar dins de l'Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global per ser capaces d'aportar a les accions i projectes una visió educativa i social, a més de professionalitzada. Una visió amb qualitat que treballa per a identificar i reduir/eliminar la incidència d'aquells factors que permeten qualsevol vulnerabilitat: desigualtats de gènere, migració, salut, nucli familiar, diversitat funcional... de manera que el global del cada projecte sempre tinga implícita l'acció transversal de cara a garantir la plena cobertura dels drets i necessitats de la infància.

A més, tal com s'extrau en el document de conclusions del grup focal, es fa necessària la necessitat d'elaboració d'una Guia relativa a la transversalització dels drets de la infància específica per a la Comunitat, de manera que es puga establir una línia estratègica en la cooperació valenciana en matèria d'infància (introduint en aquesta les especificitats locals que no contempla la Guia Estatal), i per a la qual cosa poden resultar molt útils les aportacions que des del COEESCV puguem realitzar participant dins dels grups de treball encarregats d'analitzar i dissenyar aquesta nova eina. L'Educador social pot aportar aportant una visió educativa i social contrastada amb la nostra realitat.

Tenir en compte les oportunitats, la legislació actual, la diferents realitats que puguem trobar, en definitiva, factors de vulnerabilitat generals i/o del territori.

Document de conclusions

Seguiment i avaluació: gestionar el coneixement per a generar aprenentatges

Elaborat per Pablo Vidueira Mera, consultor d'avaluació en la Global Alliance for the Future of Food i UNFPA. Investigador de la Universitat Politècnica de Madrid, i president de l'Associació Ibèrica de Professionals per l'Avaluació – APROEVAL

Context

En els últims anys la cultura d'avaluació ha continuat creixent i creant espais que transcendeixen la tradicional rendició de comptes per a donar cabuda a noves funcions com l'aprenentatge per a la millora i l'adaptació a contextos cada vegada més complexos i canviants. En resposta a aquesta realitat, la cooperació valenciana continua desenvolupant instruments que permeten a tots els agents millorar les capacitats per al seguiment i l'avaluació de les actuacions i projectes. Existeix un clar compromís cap a una cultura de l'avaluació que no oblida la rendició de comptes i la transparència; però que també vol incorporar l'aprenentatge, la millora i l'adaptació. Les avaluacions responen avui millor als estàndards de qualitat d'utilitat, viabilitat, legitimitat, precisió i responsabilitat, i aporten informació més rellevant per a valorar l'abast dels projectes de manera individual. No obstant això, s'han presentat majors limitacions en la capacitat per a compartir tota la informació acumulada i per a traduir-la en termes d'aprenentatge col·lectiu. Aquesta situació reflecteix una paradoxa en un sistema que ha desenvolupat uns instruments altament sofisticats per al seguiment i l'avaluació de projectes, però que troba moltes limitacions per a gestionar el coneixement generat per aqueixos instruments més enllà de l'àmbit individual de cada projecte o de cada organització.

Objectius del Grup Focal

Definir mesures concretes per a avançar cap a un model d'avaluació orientat cap a la gestió del coneixement i proposar els instruments que poden contribuir a compartir els aprenentatges generats des de les diferents perspectives, expectatives i contextos dels diferents agents involucrats en els processos de seguiment i avaluació.

Desenvolupament del Grup Focal

Ponents:

- *Marta Arranz*, assessora sènior per al seguiment, avaluació i aprenentatge en la OAK Foundation.
- *Manuel García*, cap del Servei d'Anàlisi, Estudis, Promoció i Seguiment de la Direcció General de Cooperació Internacional al Desenvolupament de la Generalitat Valenciana.
- *Jesús Rivera*, consultor d'avaluació, coautor dels informes d'avaluació intermèdia dels documents de planificació estratègica en matèria de cooperació al desenvolupament, acció humanitària i educació per al desenvolupament de la Generalitat Valenciana.

- *Patricia Santa Olalla*, cap d'àrea de la Divisió d'Avaluació de Polítiques per al Desenvolupament i Gestió del Coneixement en la Direcció General de Polítiques de Desenvolupament Sostenible del Ministeri d'Afers exteriors, Unió Europea i Cooperació.
- *Sara Vaca*, consultora en avaluació i visualització de dades. Actualment liderant una avaluació centrada en l'aprenentatge per a UNFPA.

La sessió participativa es va realitzar en modalitat seminari web, a través de la plataforma Zoom amb emissió en directe en la xarxa youtubelive. La sessió es va dividir en quatre etapes. En la primera etapa es van realitzar preguntes curtes a la taula, en la segona es va fomentar el diàleg entre agents, organitzacions i associacions de la cooperació, en la tercera es van presentar les conclusions de la sessió, i en la quarta i última es va compartir i va comentar l'informe de conclusions – publicat en la web de la Direcció General (cooperaciovalenciana.gva.es).

Aquest informe de conclusions s'estructura entorn de les quatre preguntes clau que es van emprar per a facilitar el diàleg entre els ponents, participants i assistents al grup focal. Al final del document s'afegeixen algunes conclusions derivades de les discussions mantingudes.

PRIMERA PREGUNTA: De l'avaluació per a la rendició de comptes a l'avaluació com a suport continu de l'aprenentatge, la millora i l'adaptació. Oportunitats, riscos, reptes i possibles vies d'acció

- És important reflexionar sobre dues qüestions: **per què avaluem i per a qui**. S'ha de reconèixer que l'avaluació pot tindre un paper crític en la presa de decisions quan adquireix el rol protagonista que ha de tindre en la generació d'evidències que fonamenten decisions. D'altra banda, és necessari ser conscients que la informació generada per l'avaluació ha de ser útil i demandada, i per això és viva i canviant concorde al context i als usuaris de l'avaluació.
- L'avaluació generalment genera tensions que provenen en part de la falta de **tolerància al fracàs**. Això ocorre també perquè en molts casos l'avaluació com a **rendició de comptes** es percep com un "examen" i s'afronta com a tal. En aquest sentit, és important no perdre de vista la generació d'aprenentatges per als titulars de drets dels projectes per a així evitar una actitud centrada en el curt termini. A més, s'ha de treballar a rebaixar aqueixa tensió inherent a l'exercici d'avaluació percebuda com a auditoria, ja que aqueixa actitud tibant és poc procliu a la generació d'aprenentatges i la millora..
- A l'hora de navegar aquesta tensió entre l'avaluació com a font d'aprenentatge i millora, i l'avaluació com a eina de rendició de comptes i transparència, és important recordar que no hi ha una recepta única. **Aquest equilibri el defineix el context**, els usuaris de l'avaluació, i els usos que aquests necessiten de l'avaluació. L'avaluació ha d'adaptar-se a aquests.
 - Per a transcendir la percepció abans descrita, és necessari tornar a l'avaluació de necessitats. El primer és entendre com cada organització entén l'aprenentatge, i què seria l'èxit en l'aprenentatge per a ells. En aquest sentit, l'enfocament de *Developmental Evaluation* és considerat un enfocament revolucionari com a **acompanyament avaluatiu a una organització per a aprendre**. En estar enfocat així, es lleva pressió a l'organització.
- En cooperació, els estàndards d'avaluació són diferents a altres camps, sent la cultura d'avaluació un actiu crucial. En la **cooperació Valenciana en concret**:
 - S'han realitzat avanços importants en el model d'avaluació ex-ante, considerat un procés formatiu i d'aprenentatge tant per als qui proposen projectes, com per a l'enfortiment dels processos desenvolupats per la pròpia administració.
 - Es reconeix la **millora en la rendició de comptes en els últims anys**. No obstant això, també es reconeix la importància de no desnaturalitzar l'avaluació en posar el focus únicament en la rendició de comptes, de manera que es no deixi de costat l'orientació a l'aprenentatge.
 - S'han realitzat avanços qualitius importants en relació amb els processos de seguiment, línies de base, i resposta a estàndards de qualitat quant a rendició de comptes. En aquest sentit **es destaca el paper de les guies**, però també es reconeix que podrien ser millorades a través de la construcció participativa d'aquestes.
 - Es destaca la importància de no descurar la sistematització i l'anàlisi dels processos i mètodes –de manera especial els processos de canvi – que influeixen en els resultats i impactes obtinguts. La fi és

avançar cap a una gestió del coneixement basada en aprenentatges en la qual siga possible crear nous mecanismes d'intervenció i extraure **elements o principis que faciliten l'adaptació a altres contextos**.

- Des de la Direcció General de Polítiques de Desenvolupament Sostenible del Ministeri d'Afers exteriors, Unió Europea i Cooperació, s'esmenta l'establiment d'un **marc comú d'avaluació per a tots els socis**, de manera que les evidències generades siguen comparables i es puguen analitzar i integrar. D'aquesta manera, es busca generar coneixement i contribuir als processos de preses de decisió.
 - Una iniciativa multilateral a nivell mundial que es ressalta com una avaluació centrada en l'aprenentatge és la "Coalició per a l'avaluació de la COVID 19", en la qual es busca recolzar a desenvolupar una millor resposta a la pandèmia i ajudar a la rendició de comptes.
- **La rendició de comptes en el camp de la filantropia no té gran protagonisme, i depén en gran manera de la mena de fons rebut** – públic o privat. Aquest menor protagonisme es tradueix en un desenvolupament i institucionalització de l'avaluació més lents. En filantropia, cada fundació la seua pròpia manera d'entendre l'avaluació i l'aprenentatge.
 - Als EUA, els esforços inicials en el camp de la filantropia es van centrar en avaluar sense donar-li especial importància a l'aprenentatge derivat d'aquesta activitat; ara, en canvi, el focus està posat en l'aprenentatge i l'avaluació sembla estar amortitzada.

SEGONA PREGUNTA: De l'eficàcia de l'ajuda en termes de resultats a l'avaluació del desenvolupament humà sostenible com a procés de canvi i transformació de les realitats en les quals intervenim des de la cooperació al desenvolupament. Hem de fer una cosa diferent per a respondre a aquests reptes?

- Les **agendes d'avaluació** poden ser molt útils per a les agències de cooperació. Aquestes ajuden al fet que es transcendisca la promoció d'avaluacions individuals de programes i de projectes, així com la gestió de tensions en el curt termini. En aquest sentit, és necessari plantejar una avaluació orientada a la transformació, en la qual s'exploren els nivells d'avanç cap a aqueixa direcció. L'abans esmentat pot traduir-se en:
 - Agendes d'avaluació plasmades en **plans d'avaluació anuals i pluriennals** que avancen objectius en matèria d'aprenentatge.
 - Plans d'avaluació de mostres de projectes en **zones geogràfiques concretes**.
 - Plans d'avaluació a nivell de programes (4 – 5 programes), especialment aquells sorgits de **processos de negociació i diàleg**.
 - Sinergies i/o desenvolupament d'**avaluacions conjuntes** amb institucions que operen en el mateix espai o amb el que existeixen àrees de treball comú.
 - Plantejar **meta-avaluacions**. Sistematitzar aprenentatges provinents de les avaluacions, en termes del treball específic en cooperació i també en termes de la pràctica d'avaluació.
- Per a canviar la manera d'avaluar és necessari **canviar també la forma en què es formulen les intervencions, projectes i programes que avaluem**. No podem continuar usant el marc lògic i pretendre usar eines més adaptatives. En aquest sentit, es podrien explorar models de teoria de canvi, planificació per escenaris, planificació sobre la base de principis, entre altres eines.
- Considerant que el model de treball actual premia la certitud, **l'ús d'eines més adaptatives requereix incentius**. És important obrir la porta a enfocaments com *Developmental Evaluation*, pensament sistèmic i complex, entre altres, que poden ajudar-nos a navegar la incertesa promovent comportaments més adaptatius i flexibles per a guiar la presa de decisions. Un exemple és el treball a nivell d'agendes dinàmiques, explorant contínuament on estan les prioritats i on resideix la necessitat de conèixer més.

TERCERA PREGUNTA: El cicle de seguiment i avaluació de projectes Què necessitem saber? Quan? Com millorar l'intercanvi d'informació entre agents? Com millorar els instruments de seguiment i avaluació perquè responguen a aquest efecte?

- En l'avaluació de programes sovint existeix **confusió entre els sistemes de seguiment i avaluació** i es perd de vista la visió de cicle. Per a incorporar aquests sistemes adequadament en els programes és necessari

- fer-ho des del principi, en l'etapa de planificació. Ací sorgeix la pregunta de com es planifica des de l'avaluació, de manera que es vaja més enllà de només incorporar en l'etapa de planificació les activitats d'avaluació.
- Des de la Direcció General de Cooperació de la Generalitat Valenciana es considera important **treballar sobre la cultura d'avaluació de l'organització** per a definir com identificar quina informació és rellevant i per això, necessari conèixer. Per a això s'ha de plantejar en primer lloc el model de gestió de coneixement i després les eines que en conseqüència són necessàries i no a l'inrevés - emprar els instruments tradicionals per a donar resposta al que necessitem.
 - La Direcció General argumenta també que no tot és flexibilitat o eliminació de tràmits burocràtics, i que **és necessari un canvi de paradigma en l'avaluació**. No obstant això, emfatitza en què aquest canvi pren temps i no ha de ser tractat sota els paràmetres temporals de la "urgència".
- Per a millorar l'intercanvi i recopilació d'informació és necessari confiar més en els agents locals. Hui tenim a la mà noves tecnologies que faciliten aquests processos, però és important avaluar si els socis estan preparats, i plantejar-nos si això ens proveeix informació amb la mateixa qualitat i profunditat que en obtindre-la de manera presencial (ex. obertura a troballes emergents). En aquest sentit, es considera a la **creativitat i la innovació com a elements clau per a millorar aquests processos, per damunt de la tecnologia**.
 - En aquest sentit és fonamental fomentar la participació, i co-creació d'eines i models que responguen a com volem avançar junts, a través d'espais de qualitat que vagen creixent amb el temps.
- Les **interaccions entre l'equip avaluador i els diferents agents és crucial**. Ací s'esmenten alguns exemples de mecanismes d'involveració i comunicació amb agents de l'avaluació, utilitzats en una avaluació centrada en l'aprenentatge en UNFPA:
 - Vídeos comunicant els enfocaments d'avaluació.
 - Taulons on-line per a donar informació en temps real sobre el procés
 - Eines per a fixar reunions.
 - Eines de visualització de contingut, perquè siga més atractiu i lligat a l'acció.
- Des de la Direcció General de Cooperació de la Generalitat Valenciana es ressalta el paper de les **ponències tècniques en la millora de la socialització d'aprenentatges**, a més de l'ús de noves tecnologies per a facilitar l'intercanvi d'informació.
- Els efectes de la pandèmia COVID 19 es veuran en el temps, i **és important començar a preparar els sistemes de Seguiment i Avaluació per a navegar aquests efectes**, això considerant que la tecnologia pot ser la nostra aliada, però a vegades també limita la informació que recopilem.

QUARTA PREGUNTA: Gestió del coneixement: del tractament de dades a l'enfocament d'aprenentatge. Instruments, recursos, metodologies, desafiaments i oportunitats.

- Rol de l'aprenentatge, especialment de l'aprenentatge estratègic, i el que suposa treballar a través de preguntes i agendes d'aprenentatge. Pot ser més prospectiu que retrospectiu. Donar protagonisme a l'aprenentatge més enllà de la "gestió del coneixement".
 - Rendició de comptes, aprenentatge i millora han d'integrar-se en un **pla d'avaluació**, i han de donar coherència a totes les accions de seguiment i avaluació.
 - **Fer públiques les avaluacions** de certs programes perquè uns altres puguin beneficiar-se de l'aprenentatge.
 - Aprenre del fracàs. **Ser més oberts a enfocaments adaptatius i a l'aprenentatge** com a elements de rendició de comptes.
 - **L'aprenentatge pot ajudar-nos a anticipar-nos al canvi a partir del coneixement**. Per a això és necessària una estratègia de gestió del coneixement en la qual es detalle quin coneixement tenim, qui el té, com se sistematitza, quin més necessitem, com ho posem a la disposició de qui ho necessita, entre altres. El coneixement ha de dirigir-se a l'assoliment dels objectius de les organitzacions i ha de guiar també els processos de planificació i desenvolupament d'aquestes.
- Treball amb diverses disciplines que contribuïsquen a fer **els informes, productes, i resultats de l'avaluació més digestibles i conduents a accions** concretes per a diferents audiències. Per exemple comunicació i visualització de dades.

- **Ampliar els mètodes i tipus de dades que usem per a entendre les dinàmiques dels sistemes que volem transformar:**
 - **Mapes de sistemes/ relacions:** No sols emprar indicadors de context. Si volem entendre i promoure transformacions, és necessari entendre el funcionament dels sistemes que volem transformar i explorar com aconseguir canvis sistèmics.
 - **Utilització d'històries** que il·lustren els canvis sistèmics que volem promoure i secundar.
 - **Big data, intel·ligència artificial:** Noves eines que requeriran que les avaluadores i els avaluadors comencem a treballar amb altres àrees d'especialització.
 - **Treballar amb la complexitat**, reconeixent que el canvi no és lineal i no és possible controlar-lo.
 - **Treball amb marcs temporals més amplis**, que permeten entendre les dinàmiques dels sistemes en els quals actuem.
 - La diversificació d'eines i enfocaments per a enfortir els sistemes de seguiment i avaluació, empleades amb socis locals, pot ajudar a **aprofundir en competències de seguiment i avaluació**.

Altres aspectes esmentats en el debat

- Importància de treballar i donar suport a la **professionalització de l'avaluació** i de les persones involucrades en ella, especialment les avaluadores i avaluadors.
- Millorar la **rendició de comptes amb la ciutadania**, de manera que es promoga la co-construcció i l'apropiació dels models de seguiment i avaluació per part dels agents.
- Necessitem **espais permanents de reflexió, diàleg i investigació multiactor** sobre l'avaluació en cooperació, com aquest grup focal.

CONCLUSIONS DEL GRUP FOCAL

- **Aprendre a aprendre:** Necessitem major claredat sobre quin és el model d'aprenentatge i com canviar-lo per a poder avançar cap a un model d'avaluació orientat cap a la gestió del coneixement.
- **Adaptar l'avaluació al context:** Reflexionar sobre què necessita cada context i prioritzar accions en conseqüència, tenint en compte la complexitat de cada situació i la bretxa digital en involucrar diversos agents. Aprendre de parells sobre què fer i com millorar.
- **Establir agendes d'aprenentatge:** Alinear plans estratègics d'avaluació amb l'agenda d'aprenentatge; desenvolupar processos d'avaluació participatius, que integren àmpliament els objectius i perspectives de diversos agents; i sistematitzar els processos que aconseguen les transformacions.
- **Posar en valor els avanços:** És important saber on estem i albirar el camí que tenim per davant, diferenciant la manera en què hem donat i volem donar resposta a les necessitats d'avaluació i a les d'aprenentatge.
- **Fer de l'aprenentatge una mica intencional i sistemàtic:** Fomentar un canvi cultural en l'organització per a incorporar l'aprenentatge no sols com a fruit de l'avaluació. Per a fomentar aquests canvis és important pensar en incentius, especialment des del paper de donants. El treball en avaluació des d'aquesta perspectiva transformadora representa una important oportunitat per als avaluadors.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Ana Abellán Fernández. Agència d'Estudis per al Desenvolupament Rural i la Cooperació AEDERCO.

Entre les conclusions del grup focal es posava el focus en la necessitat de facilitar l'aprenentatge col·lectiu, la presa de decisions i l'adaptació a realitats dinàmiques. Es proposa que el procés de seguiment i avaluació a generar-se durant el període de vigència del V Pla Director contemple eines concretes per a això. Se suggereix que pugua disposar-se de la informació relativa a les avaluacions d'una forma més àgil, per mitjà per exemple d'un 'mapa interactiu', on els diferents agents (ciutadania, organitzacions, administració,...) puguem realitzar cerques segons interessos, seguint per exemple l'estructura d'aquest mapa: <https://www.ilo.org/ievaldiscovery/> Es podria accedir a un resum de l'avaluació alhora que consultar les recomanacions, lliçons apreses i bones pràctiques que d'ella es desprenen.

Es podrien realitzar cerques geogràfiques, temàtiques (d'acord per exemple als eixos prioritaris del Pla Director de la Cooperació Valenciana) o per contribució del projecte o programa realitzat amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Permetria que es puga disposar de manera més àgil de la informació necessària en el marc de resultats i indicadors del Pla Director, per exemple en la matriu de seguiment o en l'avaluació intermèdia o final d'aquest.

Cooperació sindical per al desenvolupament sostenible: contribució dels sindicats de classe en el marc de l'Agenda 2030

Elaborat per Maite Puertes Andreu, responsable del Gabinet de Premsa d' UGT-PV, portaveu de la Campanya Pobresa Zero i membre del Consell Ciutadà de la Corporació Valenciana de Mitjans de comunicació - CVM

Resumen Qüestions Clau

- Els sindicats de classe com a agents de canvi i transformació social.
- El treball decent com a eix de desenvolupament
- L'enfortiment del teixit organitzatiu i de coneixement per a l'exercici de drets humans, laborals, ambientals...
- La participació i la governança democràtica com a exercici de drets.
- Les aliances entre actors per a la consecució dels objectius de l'Agenda 2030.

Desenvolupament del Grup Focal

1ª PART- Intervenció de les persones amb coneixement i experiència:

- Joaquín Nieto, Director de l'Oficina de la OIT per a Espanya.
- Cristina Faciabén, Secretària Confederal d'Internacional de CCOO.
- Jesús Gallego, Secretari Confederal d'Internacional d'UGT.
- Mª Victoria Jiménez, Associació Nacional Sindical de Treballadors i Servidors Públics de la Salut i Seguretat Social Integral i Serveis Complementaris de Colòmbia (ANTHOC).
- Samuel Ventura, ACUA (Associació Comunitària Unida per l'Aigua i l'Agricultura), El Salvador.

2ª PART- Intervenció, a partir de les qüestions clau exposades, de 13 persones convidades de fundacions sindicals de cooperació al desenvolupament d'Espanya i Itàlia i de caràcter tècnic-sindical, universitats, xarxes

internacionals d'organitzacions de la societat civil, ONGDs espanyoles i llatinoamericanes i entitats financeres, així com les aportacions dels participants en el xat de YouTube.

Qüestions Clau

1. Coherència de polítiques: Com impulsar des de la cooperació sindical al desenvolupament la coherència de les polítiques públiques?

El treball és consubstancial a les relacions de les persones i aquest fet, encara que evident, és a vegades poc reconegut. Però... qui no és o ha sigut treballador/a o depèn d'un treballador/a...? Els treballadors i treballadores som els pilars de l'economia dels països.

En l'actualitat, davant una situació de crisi sanitària que ha paralytitzat el món, ens trobem que la mateixa ha tingut conseqüències gravíssimes per a l'ocupació; ja que el 94% de treballadors/as del món viuen en països on s'han adoptat mesures restrictives a causa de la pandèmia. Les conseqüències d'aquesta situació, no sols per a la salut, sinó per al treball són terribles. Actualment hi ha 4.000 milions de persones en el món sense protecció social i el 60% de les treballadores i treballadors en el món s'inclouen en la categoria del treball informal. I a més ens trobem amb l'existència de sectors que, de manera estructural, presenten un alt nivell de vulnerabilitat i de precarització, com són les dones, les persones joves o les persones migrants.

Per tot això és necessari reconstruir des del factor treball i apuntar cap a un nou model productiu més inclusiu i més respectuós amb el medi ambient; que permeta superar els efectes que aquesta crisi està tenint als països empobrits; la qual implica caigudes del Producte Interior Brut que aconseguixen fins al 20% en alguns casos. Pel que cal aplicar una visió global de drets per a eixir de la crisi, tenint en compte que la pobresa d'un país impedeix la prosperitat de la resta.

Així, els ODS mantenen hui més vigència que mai. I dins dels mateixos el Treball Decent pivota com a eix transversal; ja que és fonamental comptar amb Protecció Social que garantisca la transició feia societats més justes que posen en marxa transicions ecològiques i energètiques que apunten cap a energies renovables i que garantisquen la inversió en les persones i en Diàleg social com a escut de protecció. I per a tot això és fonamental reforçar i reconèixer el paper de les organitzacions sindicals i invertir en les institucions del treball per a respondre des d'elles als reptes que ens ha deixat sobre la taula la pandèmia.

2. Posada en valor de la Cooperació Sindical

- **Treball decent i drets laborals:** El treball és element fonamental en la generació de riquesa i element essencial per a l'adequat exercici dels drets de ciutadania. D'ací ve que la lluita dels sindicats de classe es dirigisca a aconseguir que el treball digne (decent) siga un dret humà fonamental a tot el món. En l'agenda internacional del desenvolupament humà sostenible, el treball decent és un dels objectius imprescindibles per a des del mateix aconseguir unes condicions de vida dignes per a la població mundial. Perquè sense treball decent no hi ha desenvolupament real, sostingut i sostenible, i sense desenvolupament no hi ha ni educació, ni salut ni es dona l'exercici d'altres drets.
- **Articulació del teixit local:** Des del sindicalisme de classe i des de les seues fundacions que duen a terme cooperació internacional, es promou una cooperació sindical al desenvolupament que enforteix processos autònoms des de les bases socials, i destinada als grups de població més vulnerables a causa de la globalització. Exercint així la solidaritat internacional de la classe treballadora i enfortint a les estructures locals. Per això és important visibilitzar el paper dels sindicats als països en desenvolupament com a agents clau en la governança democràtica i la de promoció del "bon govern" des de la defensa del treball decent com a element imprescindible per al desenvolupament.
- **Internacionalisme; Xarxes i socis:** Els sindicats de classe i les seues fundacions van ser reconegudes ja l'any 1998 com a Agents de Desenvolupament. Destaca a més la participació entre els múltiples agents, en xarxes i aliances internacionals per a la promoció i defensa dels drets laborals des de la seua llarga experiència de més de 30 anys exercint cooperació internacional i treballant en xarxes internacionals des de la Confederació Sindical Internacional (CSI), la Confederació Sindical de Treballadors/as de les Amèriques (CSA), la Confederació Europea

de Sindicats (CES), Solidar (Xarxa europea i mundial d'ONG que treballen per a promoure la justícia social en món); i en altres xarxes internacionals i locals des del treball en terreny tant a nivell municipal, com a regional i nacional.

- **Quota sindical:** Una altra qüestió important a assenyalar és que el 0,7% de la quota sindical que tota afiliada i afiliat als sindicats de classe abona al seu sindicat es destina a les seues fundacions per a dur a terme accions de Cooperació al Desenvolupament.
- **Diàleg social i governança democràtica:** El moviment sindical es mostra com a aliat clau en la consecució de l'agenda 2030 de manera transversal des de l'exercici d'aquestes llibertats democràtiques que estan reconegudes com un dels pilars de la Declaració dels Principis i Drets Fonamentals del Treball reconeguts per la OIT l'any 1998.
- **Transversalitat d'accions:** Els sindicats de classe tenen entre els seus principis el de la igualtat de gènere, la salut i seguretat en el treball, la defensa del medi ambient, o la defensa dels drets de les persones migrants entre altres..., qüestions que traslladen en les seues accions dins i fora de les seues fronteres.
- **Vertebració:** Treballen per la vertebració autonòmica, nacional i internacional des de la seua estructura organitzacional amb presència extensa tant territorial com sectorial a través de les seues delegades i delegats i dels comitès d'empresa i seccions sindicals en els quals estan presents. És necessari, valorar l'important rol de la cooperació sindical per a aconseguir els objectius de l'Agenda 2030; on s'evidencia que les organitzacions sindicals són els actors amb presència local, nacional i internacional més representatius i capaços de negociar amb governs i amb empreses mesurades per a aconseguir els objectius indicats (treball decent, treball segur, protecció social, i equitat de gènere, entre altres).
- **Aliances amb Altres Actors,** tant amb federacions, com altres sindicats nacionalment i internacional i Universitats per a afavorir processos de transmissió de coneixements i experiències.
- **Amenaces:** La feblesa de les organitzacions sindicals afavoreix de models de desenvolupament neo-colonials, d'explotació de la mà d'obra local, de discriminació social, de gènere i de contaminació del medi ambient. Aquesta situació és encara més evident en els sectors productius que poden ser denominats com a 'globals' on es produeixen béns a baix cost per als mercats de països desenvolupats, així com en la producció d'energia i en la mineria, amb totes les seues implicacions ambientals i de salut laboral.

3. Instruments i eines de la Cooperació Sindical. Instruments i eines per a la promoció de la justícia social, la promoció dels DDHH i el treball decent

- Fundacions Sindicals de Cooperació (Pau i Solidaritat de CCOOPV i ISCOD d'UGT PV)
- Fons propis: 0,7% de les quotes de l'afiliació tant a UGT PV com a CCOOPV
- Lleis de Cooperació i Plans de Cooperació de les administracions públiques nacionals, autonòmiques i locals
- Pertinença i interacció des de xarxes europees i altres organismes internacionals

És fonamental destacar la posada en valor de les afiliades i afiliats com a base social dels sindicats de classe, que haurien de contemplar-se com a valor afegit i com a base social en els processos de selecció i de concurrència competitiva.

Com a risc, cal assenyalar el fet que la cooperació sindical depenga únicament de la voluntat política de qui estiga en el govern, ja que implica presències i/o absències de la mateixa en funció de qui estiga al comandament. Per això és fonamental generar instruments perquè això no succeísca i que la política de cooperació siga reconeguda com a política pública.

D'altra banda, sent les organitzacions sindicals actors rellevants en la participació de l'elaboració de la política pública de la cooperació valenciana és necessari garantir la seua continuïtat en certs espais com els consells de cooperació, comissions de treball, etc.

Demandes a les Administracions Públiques:

- Els delegats i delegades sindicals de les diferents federacions col·laboren amb les nostres fundacions de cooperació en el marc de la seua afiliació, militància i del seu crèdit horari, la qual cosa constitueix una àmplia base social, amb presència, estructura, activitat i arrelament al País Valencià. Per tot això és necessari que es reconega als delegats i delegades sindicals i que se'ls atorgue el mateix rol que als voluntaris i voluntàries de les entitats quan es presenten projectes en concurrència competitiva.
- Valorar la necessitat de revisar els criteris d'avaluació ex-ante de projectes i programes de cooperació internacional al desenvolupament, ja que actualment es penalitza el treball amb organitzacions sindicals de

base, ja que no poden acreditar experiència en matèria de cooperació al desenvolupament, cosa que sí que

poden fer altres socis locals amb el perfil d' ONGD.

- És també important renovar les eines de la cooperació valenciana, així com millorar les condicions de treball tant de les persones tècniques com de les cooperants. S'han de vincular les condicions de treball dels treballadors i treballadores del sector, almenys, a l'estipulat en el conveni col·lectiu sectorial, a fi d'assegurar unes condicions de treball dignes.
- Valorar l'important de donar continuïtat als projectes, amb consideració especial als dels sindicats en terreny i als de les organitzacions socials de base en terreny, que afavorisquen la posada en marxa de processos a mitjà i llarg termini que impliquen transformacions i canvi de models productius.
- Incloure en el V Pla Director objectius específics a través dels quals es puga definir l'estratègia d'actuació dels sindicats i participar en el desenvolupament sostenible, a través del treball decent i la defensa dels drets humans i laborals, que ja vénen recollits en l'actual Pla Director, en els següents eixos: Eix 3: Prosperitat - Estratègia 3.1: Dret al Desenvolupament; Eix 4: Paz - Estratègia 4.1: Dret a la participació i a la governança democràtica; i Eix 5: Aliances - Estratègia 5.1: Aliances per al Desenvolupament Sostenible.
- Avançar en l'assoliment del 0,7% dels pressupostos consolidats de la Generalitat Valenciana a la cooperació Internacional.
- El Pla Director ha de contindre un marc pressupostari real que permeta l'abast de les Estratègies definides.
- Definir un instrument per al desenvolupament de la Cooperació Sindical. Igual que tots els que es definisquen en el V Pla Director i ha de ser un instrument, la normativa del qual permeta flexibilitat en la gestió i que es reduïska l'excessiva burocratització. Amb això es permetria l'adaptació de manera àgil als nous contextos (exemple pandèmia global, desastres naturals, situacions soci-polítiques complexes...).
- Cooperació Tècnica. Continuar apostant per la cooperació tècnica posant el valor de la transferència i intercanvi de coneixements i sabers permetent l'enfortiment organitzatiu i institucional de les organitzacions en terreny.
- Considerar als actors del sud en la presa de decisions en el nord. Per a això és necessari establir mecanismes de comunicació i consulta i de foment de la participació ciutadana; tot això englobat dins dels instruments i les accions que es promoguen des de la cooperació sindical, per a poder fer un seguiment d'aquestes.
- Establir protocols de participació amb els actors del Sud en el desenvolupament de polítiques i Plans Nacionals de Desenvolupament i Cooperació.
- Enfortir el paper dels sindicats des del mateix reconeixement públic.
- Afavorir i propiciar un ecosistema d'aliances a tots els nivells (local, autonòmic, nacional, europeu i internacional) que sume esforços, genere sinergies i maximitze impactes.

4. Cap a on va la Cooperació Sindical. Oportunitats

Els temps i els escenaris sorgits a causa de la globalització i d'acord amb els objectius i metes que es planteja l'Agenda 2030 llancen els següents espais on és fonamental practicar la Cooperació Sindical al Desenvolupament:

- Es planteja la necessitat d'enfortir des dels sindicats a les organitzacions de base de treballadores i treballadors d'empreses internacionals, multinacionals, transfrontereres i grans grups industrials que produeixen béns per a un mercat internacional en moltíssims casos en zones franques (sense compliment de les lleis nacionals existents, contractes de treball...). Per a això és necessari potenciar les aliances i la cooperació tècnica. L'enfortiment d'organitzacions i sindicats de base en aqueixos països passa per intercanvis d'experiències, solidaritat i acompanyament amb sindicats i centrals internacionals, com a UGT i CCOO, o la CES però també amb els sindicats internacionals de sector (Industriall Global, Union seu Amèrica o Àfrica o Àsia, Centreamèrica...).
- Existeix a més la necessitat d'afavorir la transparència i la sostenibilitat ètica, social i ambiental de les cadenes de valor a nivell global monitorant i traçant les etapes de les fases productives de béns i serveis per a garantir en cadascuna d'aquestes etapes el respecte dels drets laborals, la protecció social, la no contaminació ambiental.
- Encarar els reptes que planteja l'aparició d'altres agents de cooperació com les empreses, la qual cosa planteja la necessitat de promoure experiències de vertadera Responsabilitat Social Corporativa (RSC) on les empreses, en acord amb els sindicats, promoguen projectes i iniciatives per al desenvolupament social de les comunitats on

tenen les seues pròpies plantes productives.

- Enfortir i organitzar a les persones defensores de drets humans i ambientals en els diferents països del Sud on el model de desenvolupament i les grans inversions privades es concentren en sectors com a energia i explotació de les matèries primeres (gas, petroli, minerals, carbó) ocasionant conflictes socials, ambientals i problemàtiques relacionades amb les condicions de treball (treball decent, treball segur, protecció social...).
- Intervindre en els processos migratoris, promovent informacions sobre els mateixos (lleis, normes, documents) tant als països d'origen com als països de trànsit i destinació, així com promoure el coneixement de les lleis fonamentals sobre el dret laboral (normes i contractes) i informar sobre el sistema de salut i sanitat pública i de protecció social.
- Incidència Social i Política: És destacable la necessitat de continuar escometent accions de sensibilització i conscienciació ací, en la nostra realitat social i en el nostre entorn perquè la societat civil es comprometa, qüestione, actue i participe en la defensa d'unes condicions de vida i treball dignes per a totes les persones, visquen on visquen, perquè en un món global al defensa dels drets ha de ser en aqueixa mateixa escala.

A més, els sindicats, des de la seua presència en els comitès d'empresa i comptant amb les seues delegades i delegades, sectorials, es poden convertir en agents de canvi i en transmissors de drets i com a agents de sensibilització.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Isabel Barrajón del Amo, Secretaria de Movimientos Sociales, Cooperación y Migraciones de CCOO PV.
María Luisa Baena Martínez, Secretaría de Salud Laboral, Medio Ambiente y Cooperación de UGT-PV.

La Llei 18/2017, de 14 de desembre, de cooperació i desenvolupament sostenible, defineix, en el seu article 3.2, els principis generals de la política de la Generalitat en matèria de cooperació internacional al desenvolupament, entre els quals destaca la promoció del treball decent com a eina de desenvolupament. Així mateix, incorpora el treball decent dins de les prioritats sectorials de la cooperació internacional al desenvolupament en el marc del dret als béns públics globals (article 7.3). I reconeix, en el seu article 27, el paper de les organitzacions sindicals de la Comunitat Valenciana en matèria de cooperació internacional al desenvolupament.

D'altra banda, **l'Estratègia dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la Generalitat Valenciana** defineix, en relació a l'ODS 8, el següent:

En la Comunitat la consecució d'aquest Objectiu ha de considerar:

- Promoure polítiques orientades al desenvolupament sostenible que donen suport a les activitats productives, la creació d'ocupació decent, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació, mitjançant la diversificació, en sectors de major valor afegit i el creixement de les microempreses, les petites i mitjanes empreses mitjançant l'accés a serveis financers.
- Protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i protegit per a tots els treballadors i treballadores, inclosos els treballadors migrants, en particular les dones migrants i les persones amb ocupacions precàries.
- Elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que promoga la cultura i els productes locals.
- Aplicar el Pacte Mundial per a l'Ús de l'Organització Internacional del Treball. El concepte de treball decent porta implícits quatre objectius estratègics: el dret al treball; les oportunitats d'ocupació; la protecció social i el diàleg social. Cadascun d'aquests objectius desenvolupa una funció per a la consecució de finalitats més àmplies, com la inclusió social, l'erradicació de la pobresa, l'enfortiment de la democràcia, el desenvolupament integral i la realització personal.

Per tot això, des dels sindicats Comissions Obreres de País Valencià (CCOO PV) i la Unió General de Treballadors del País Valencià (UGT-PV) considerem que les següents aportacions han de ser arreglades en un V Pla Director de la Cooperació Valenciana amb accent sindical:

- Reafirmar una aposta més decidida per la promoció del treball decent incorporant dins de **l'Eix 2 Persones**, una estratègia específica per als Drets Laborals i el Treball Decent que pugua incorporar objectius operatius relacionats amb: la protecció dels drets laborals i la promoció d'un entorn de treball segur; l'eliminació de totes les formes de discriminació basades en el gènere en l'àmbit laboral; l'ocupació entre les persones joves; la protecció de les persones treballadores migrants i transfrontereres; l'eliminació de totes les formes de treball infantil, entre altres.
- Ampliar l'Estratègia de Dret al Desenvolupament (**Eix 3 Prosperitat**) fent èmfasi no sols en l'enfortiment de les capacitats productives sinó també en formalització de l'economia informal.
- Donar continuïtat i operativitzar **l'Eix 4. Pau, l'Estratègia: Dret a la participació i a la governança, a través de l'Objectiu Operatiu 4.1.4** "Promoure la participació de les organitzacions sindicals en el desenvolupament de les comunitats, les regions, i dels estats a través del diàleg social, com a element bàsic del sistema democràtic, i impulsant el desenvolupament sostenible a través del treball decent i la defensa dels drets humans i laborals, i lluitant contra la pobresa i la desigualtat des d'una consciència de ciutadania solidària global i integradora, que permet la definició de les estratègies d'actuació dels sindicats i la seua implementació".
- Operativitzar la cooperació sindical a través d'un **Pla D'Acció/Estratègia en l'àmbit dels drets laborals i el treball decent** a elaborar, de manera participativa, amb la Direcció General, AECID, OIT, UGT-PV i CCOO PV i en el qual es definisca un marc **d'actuacions específiques** tant a nivell sectorial com geogràfic i que es puguen incloure com una línia específica dins de les convocatòries de cooperació al desenvolupament i no seria exclouent (entenent que les organitzacions sindicals no són excloses de participar en altres convocatòries, línies o eixos i que altres organitzacions que treballen en el sector de la defensa del treball decent en qualsevol dels seus àmbits puguen participar d'aquest instrument de cooperació sindical).
- Incloure un punt específic que definisca els **àmbits de la Cooperació Sindical al Desenvolupament** i la seua articulació tal com es realitza amb l'Acció Humanitària i la Cooperació Universitària al Desenvolupament.

Esborrany de text per al punt **àmbits de la Cooperació Sindical al Desenvolupament) Atenció ve del que s'inclou Pla director de la Cooperació Espanyola entre altres**

"La Cooperació Sindical té com a principal finalitat enfortir a les organitzacions sindicals i socials de base dels països socis en el seu paper d'agents de desenvolupament, per a reduir la pobresa i avançar cap a societats més justes, inclusives, equitatives i sostenibles. Té com a objectiu contribuir a l'enfortiment de les capacitats, que faciliten la justícia social i la inclusió, el respecte del medi ambient, el ple exercici dels drets civils, polítics, econòmics, socials, culturals i ambientals, i la reducció de les desigualtats entre persones, territoris i països. Considerar el treball i l'accés al mateix en condicions que permeta a les persones treballadores i les seues famílies viure amb dignitat, és un element clau per a aconseguir un desenvolupament humà sostenible.

La cooperació sindical s'articula, fonamentalment, d'acord amb els següents àmbits: programes de suport a l'enfortiment de les organitzacions sindicals i socials de base dels països empobrits, que tinguen per objecte accions relacionades amb la creació d'ocupació, la formació professional, les millores en l'àrea social, els processos de democratització, governança, la defensa dels drets fonamentals, l'educació i la sensibilització per al desenvolupament.

En el marc de l'Agenda 2030, els sindicats estan cridats a exercir un paper molt rellevant promovent el treball digne a través del diàleg social, instrument central de governança del desenvolupament sostenible, la protecció social i la lluita contra les desigualtats, promovent la coherència de polítiques des de la convergència amb els marcs normatius de l'ONU i l'OIT quant a: Drets laborals internacionals; Drets humans; Igualtat de gènere; i Sostenibilitat mediambiental."

- Implementar la **coherència de polítiques** des de la convergència amb els marcs normatius de l'ONU i l'OIT quant a: Drets laborals internacionals; Drets humans; Igualtat de gènere; i Sostenibilitat mediambiental. Defensar la necessitat d'establir mesures i línies de treball transversals en la política del govern valencià per a la promoció del desenvolupament humà en tots els països o regions del món en els quals s'actua.

Aquestes consideracions s'uneixen a les ja plantejades en el document de síntesi del grup focal sobre cooperació sindical desenvolupat en el marc d'elaboració d'aquest V Pla Director.

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

En l'actualitat, i davant una situació de crisi sanitària com la covid-19 en la qual s'ha vist paralitzat el món, ens trobem que la mateixa ha tingut conseqüències gravíssimes per a l'ocupació; ja que el 94% de treballadors/as del món viuen en països on s'han adoptat mesures restrictives a causa de la pandèmia. Les conseqüències d'aquesta situació,

no sols per a la salut, sinó per al treball són terribles. Actualment hi ha 4.000 milions de persones en el món sense protecció social i el 60% de les treballadores i treballadors en el món s'inclouen en la categoria del treball informal.

Així, els ODS es mantenen ara com ara més vius que mai. I dins dels mateixos el treball "decent" i regulat es mou com a eix transversal. Suposa una cosa fonamental comptar amb protecció social que garantisca la transició feia societats més justes que posen en marxa transicions ecològiques i energètiques que apunten cap a un comerç just dels productes, un pagament just pels serveis oferits, una implementació de les energies renovables i una inversió en els drets de les persones amb independència del territori on visquen.

Així mateix, cal destacar la importància del diàleg/teixit social com a escut de protecció de les societats. Ja que en moltes ocasions aquesta xarxa de suport comunitari és el que les ha fetes sostenir-se i créixer. Dit tot això es fa necessari reforçar i reconèixer el paper de les organitzacions socials que tinguen en compte a les persones en relació als seus drets, llibertats i responsabilitats.

Davant totes les qüestions que plantejades en els documents de conclusions del grup, podem reconèixer en aquest punt moltes de les propostes que des del COEESCV venim també plantejant al llarg de les aportacions en els diferents grups focals, ja que un adequat i reconegut professional erigirà el seu treball sobre estàndards de qualitat i millora, per la qual cosa treballar braç a braç amb les organitzacions sindicals així com amb la resta d'organitzacions relacionades amb el món del treball beneficiarà la qualitat dels projectes, ja que s'encarregarà de vetlar per les adequades condicions i responsabilitats dels treballadors tant de les ONG com de les intervencions que es duguen a terme en els territoris on es desenvolupen cadascun dels projectes subvencionats.

Es fa, per exemple, necessari en aquest punt destacar que quant als projectes de sensibilització i educació per a la ciutadania Global no hem d'oblidar abordar temes d'aquest calibre en el propi territori (C.Valenciana) ja que es fa necessari educar/informar sobre els drets i responsabilitats dels treballadors, així com també de tots i cadascun de nosaltres com a ciutadans, ja que això anirà estretament lligat al treball de sensibilització relacionat amb el comerç just i els actuals estàndards de consum ètic, responsable i de proximitat.

Apostar per una educació crítica de qualitat on les persones amb els qui intervenim puguen aprendre que accions individuals es poden dur a terme des de les diferents posicions que ocupem a nivell social forma part de l'objectiu educatiu que l'Educació per al Desenvolupament planteja (teixit de responsabilitat i ciutadania global).

Parafrasegem la idea del document de conclusions on es destaca: sense treball decent no hi ha desenvolupament real, sostingut i sostenible, i sense desenvolupament no hi ha ni educació, ni salut ni es dóna l'exercici d'altres drets.

Document de Conclusions del Grup Focal

La cooperació al desenvolupament des del món local: cap a una acció municipal compromesa amb el desenvolupament sostenible

Elaborat per Sergio Belda, professor de la Universitat de València

Els VALORS de la cooperació des del món local

N'hi ha nombrosos valors propis i diferencials de la cooperació des dels municipis, que cal identificar i posar en el centre. Entre estos valors cal destacar que esta cooperació...

- És més propera a la ciutadania. Com a administració més propera, el municipi pot fer una cooperació més directament connectada amb la realitat quotidiana de la ciutadania. Esta proximitat fa també que esta cooperació tinga una gran potencial per enfortir els teixits socials locals dels municipis, tant del Nord com del Sud.
- Té la capacitat de connectar-se de manera molt directa i horitzontal amb les administracions locals i amb altres actors i xarxes d'actors del Sud. Així, pot reduir els intermediaris i superar relacions jeràrquiques i de poder entre actors.
- Permet vincular de manera més directa les poblacions del Nord i del Sud, donada esta proximitat i relació directa.
- Es beneficia de l'experiència dels municipis en polítiques que són clau per al desenvolupament sostenible. Els municipis poden fer cooperació des d'una posició de major coneixement i empatia en temes clau de la seua competència (per exemple, aigua i sanejament, planificació urbana, benestar social, etc.).
- És més capaç de generar capacitats i aprenentatges de doble sentit, que beneficien a institucions i poblacions de Nord i Sud, gràcies als intercanvis directes i a l'experiència.
- És un espai privilegiat per impulsar la coherència de polítiques. Per exemple, és un espai idoni per connectar polítiques de cooperació amb polítiques de foment del comerç just.
- Pot articular una cooperació més independent, ja que els governs locals estan més lliures que altres administracions de la influència de determinats interessos de tipus comercial, econòmic o polític.

- Té un avantatge comparatiu clar en qüestions concretes i molt rellevants per als municipis del Sud, com ara el recolzament de processos de descentralització.
- Té més capacitat innovadora. Els municipis han demostrat que amb molta freqüència responen articulant polítiques més originals, donades les limitacions pròpies de recursos i per tindre una major flexibilitat en determinades qüestions en comparació amb altres administracions.
- És molt genuïna per naturalesa. L'origen de la cooperació municipalista està en el moviment de base i en la voluntat de canalitzar la solidaritat de la ciutadania i de les seues institucions.
- Serveix per afirmar la gestió local, enfortir les estructures descentralitzades i reivindicar l'autonomia dels municipis per articular les seues pròpies polítiques.
- Té més facilitat, per la seua naturalesa i proximitat, d'articular projectes i processos de cooperació més focalitzats i específics, així com fer un acompanyament més adaptat, proper i flexible de les intervencions, adaptant-se a necessitats concretes i als contextos canviants.
- És un espai de molta riquesa i diversitat, donat que cada municipi té les seues característiques i forteses, que poden projectar-se en les seues polítiques i accions de cooperació.

Els INSTRUMENTS per a una cooperació municipalista que es base en els seus valors

- Cal reivindicar la importància de les formes de cooperació directa entre municipis, agrupacions de municipis i xarxes de municipis. Estes formes doten de major protagonisme a les institucions i generen relacions més fortes i directes.
- En concret té un especial potencial la cooperació tècnica.
 - Es tracta d'una ferrament clau per compartir coneixements i aprenentatges.
 - S'ha d'articular des d'una perspectiva horitzontal i d'aprenentatge mutu.
 - Es pot articular a través d'assistències tècniques puntuals o de programes més amples. Els programes d'intercanvi de personal tècnic ha demostrat la seua potencialitat, així la seua naturalesa inclusiva, al facilitar la participació de municipis xicotets.
 - N'hi ha una demanda creixent d'este tipus de cooperació, per part tant de municipis valencians com dels del Sud.
 - Sense necessitat de que existisquen accions de cooperació prèvies, es poden fer jornades d'intercanvi d'experiències entre tècnics i entre col·lectius socials de municipis de Nord i Sud.
- Es necessiten instruments per tal d'implicar a la resta de departaments municipals en accions de cooperació (ja siguen de cooperació directa o indirecta) i d'Educació per al desenvolupament. Els programes de cooperació tècnica són un exemple d'instrument que fomenta esta implicació d'altres departaments.
- Es necessiten instruments que puguen donar més continuïtat als processos i que permeten fórmules de finançament i gestió amb menys càrrega administrativa, com ara les formes de cooperació pública-privada sense ànim de lucre (també anomenades de cooperació concertada).
- *"Necessitat d'harmonització de procediments entre les administracions públiques en matèria de gestió administrativa eficient de les subvencions a organitzacions de desenvolupament per a l'execució de projectes de Cooperació Internacional, Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global, Acció Humanitària i Emergència"¹.*
- Les subvencions continuen tenint un rol fonamental, encara que no és un instrument viable per municipis menuts.
 - Han d'existir mecanismes per fer la gestió de subvencions més àgil i eficaç i menys burocratitzada.
 - És necessari que existisca suficient capacitat tècnica en els municipis per a que la interacció entre la administració i les entitats receptores de subvencions siga adequada.
 - És important que les ONGD subvencionades tinguen base social en el territori, per tal que la subvenció siga un instrument útil per crear teixit social en el municipi.

1 Aportació de Pere Climent Bolinches. Director Programa de Cooperació al Desenvolupament. Servei de Cooperació al Desenvolupament i Migració. Ajuntament de València.

- Tenen especial importància en la cooperació local els programes d'educació per al desenvolupament, per sensibilitzar i formar la ciutadania.
 - Els programes d'educació al desenvolupament s'han de connectar amb els de cooperació al desenvolupament. Quan tinga sentit, les accions d'educació per al desenvolupament han d'aprofitar els aprenentatges, experiències i dades creades en les relacions establertes a través de la cooperació per tal de sensibilitzar, educar i mobilitzar a la ciutadania dels municipis.
 - Han de centrar-se en les causes de la pobresa i apostar de manera decidida pels drets humans.
 - Són necessàries també per involucrar la ciutadania i teixit social en les polítiques de cooperació i per que les exigisquen.
- Es necessita una "foto" o un "mapa" complet de la situació de la cooperació des del món local
 - N'hi ha molta riquesa i diversitat que no és coneguda i no està "capitalitzada".
 - Esta foto hauria de recollir, entre altres coses, instruments, actors, enfocaments i pràctiques interessants.
 - Esta foto resulta fonamental per valoritzar de cara a la ciutadania la cooperació municipalista i per poder prendre decisions més informades per enfortir-la.
- S'han de millorar els instruments d'avaluació i gestió del coneixement de la cooperació des dels municipis.
 - És important tindre indicadors adequats per este tipus de cooperació i adaptats als contextos de les actuacions.
 - És important generar bases de dades i articular, en general, formes de capturar aprenentatges i valoritzar les accions realitzades.
 - La ciutadania pot ser involucrada en els processos d'avaluació com a forma de mobilitzar-la.
 - *"Coordinació i complementarietat del treball de les administracions públiques per a l'avaluació conjunta de programes i especialment de la Cooperació Econòmica i la Cooperació Tècnica"².*
- Són necessaris instruments de transparència i rendició de comptes. Dins de les capacitats dels municipis, és important posar a disposició informació clara, accessible i útil a la ciutadania, com a forma també de vincular-la a les polítiques de cooperació
- N'hi ha espai per fer més investigació i, en concret, per buscar fórmules per connectar més la cooperació des de l'àmbit local amb la Universitat i la seua capacitat d'investigació en matèria de desenvolupament.

Qüestions transversals per IMPULSAR LA VISIBILITAT, RELLEVÀNCIA I CONTINUÏTAT de la cooperació des de l'àmbit local

N'hi ha nombroses qüestions a considerar per impulsar la importància pública i el sosteniment de la cooperació. Estes qüestions han de veure en aspectes polítics, tècnics, contextuals i de coordinació i coherència, entre altres.

- Es necessiten mitjans polítics per garantir la continuïtat i estabilitat de les polítiques de cooperació. Estes han de veure, entre altres, amb tindre regidories específiques quan siga possible o amb incrementar la formació i interès de regidores i regidors.
- Es necessiten mitjans tècnics. S'ha d'afavorir la formació i capacitat tècnica en cooperació del personal tècnic. En els casos de grans ciutats, s'ha apostar per tindre personal específic suficient.
- En el cas dels municipis amb més capacitat, els plans són un instrument fonamental per garantir estabilitat, donar continuïtat a les polítiques i tindre una mirada de llarg termini.
 - Són fonamentals els plans municipals de cooperació.
 - A més de plans específics, s'ha d'incorporar la cooperació dins dels plans estratègics municipals.
- Resulta fonamental reivindicar i defensar la cooperació com a política específica, amb estatus propi i d'un valor fonamental per als municipis.

2 Aportació de Pere Climent Bolinches. Director Programa de Cooperació al Desenvolupament. Servei de Cooperació al Desenvolupament i Migració. Ajuntament de València.

- Les polítiques de cooperació no són exigibles des del punt de vista jurídic (no són competències “pròpies” dels ajuntaments) però no per això deixen de ser fonamentals. S’han d’exigir per part de la ciutadania.
- S’ha de fomentar que les polítiques de cooperació siguen una demanda del teixit associatiu local (per això la importància de la seua participació en les polítiques) així com de la ciutadania en general (per això la importància de sensibilitzar, educar i mobilitzar).
- La cooperació és una política pròpia. Pot combinar-se amb altres i reforçar-les, però que no es pot diluir la cooperació en altres temes socials o de sostenibilitat.
- És important alinejar les polítiques de cooperació amb altres polítiques del territori. Les línies estratègiques en les distintes àrees han de ser similars, la qual cosa ajuda també a fer arribar millor els missatges a la ciutadania.
- S’han d’utilitzar instruments eficaços de comunicació que reivindiquen la cooperació. En tot cas, en matèria de cooperació resulta amb freqüència difícil comunicar el que es fa i arribar a públics amples.
- L’Agenda 2030 és una oportunitat a aprofitar d’una manera estratègica.
 - L’Agenda ha donat visibilitat i un nou protagonisme a les àrees de cooperació i a actors tradicionals de la cooperació, que tenen el coneixement sobre els acords globals i que són ara referència a l’hora de difondre i implementar l’Agenda.
 - L’Agenda dóna un marc i articula un llenguatge cada vegada més difós i acceptat. Per este motiu, pot ser útil per projectar i transversalitzar la cooperació.
 - En tot cas, no s’ha d’invisibilitzar ni diluir la cooperació dins de l’Agenda. En eixe sentit, cal reivindicar l’ODS17 com a específic de la política de cooperació.

PARTICIPACIÓ

Resulta clau aprofundir en la quantitat i la qualitat de la participació en la pràctica de la cooperació municipalista. Hem de fixar-nos en la participació institucional, de la societat civil i de la ciutadania en general:

- En termes de participació institucional, és necessari facilitar la participació de tots els ajuntaments perquè puguen fer polítiques de cooperació, independentment de la seua grandària i capacitats.
 - La Generalitat Valenciana ha de facilitar la participació dels ajuntaments menuts i mitjans. Pot facilitar recursos, formació i fer accions de sensibilització.
 - L’associacionisme municipalista i el treball en xarxa dels municipis en matèria de cooperació es central per enfortir l’acció i participació efectiva de tots els municipis en el desenvolupament de polítiques de cooperació. El Fons Valencià té un rol fonamental al respecte com a espai específic, així com ho tenen també els espais supramunicipals no específics de la cooperació (mancomunitats, Federació Valenciana de Municipis i Províncies).
- En termes de participació de la societat civil, és necessari avançar en crear espais plurals de participació que creen confiança i relacions de qualitat.
 - Cal rellançar i, si és necessari, repensar els consells municipals de cooperació: S’ha d’analitzar el seu funcionament en cada cas, per tal de generar espais i debats de qualitat (no focalitzats en la gestió de subvencions).
 - Quan siga possible, es desitjable connectar els actors i els debats dels consells de cooperació amb altres consells municipals o amb espais d’àmbit no sectorial del municipi.
 - Cal pensar en més possibles espais de participació de la societat civil, adequats a la realitat de cada municipi.
 - És important pluralitzar el tipus d’actors que participen en estos espais i trencar l’endogàmia que de vegades existeix. En concret, seria interessant aconseguir major representació de plataformes i actors amb gran potencial transformador però no directament vinculats a la cooperació, com ara col·lectius feministes o grups ecologistes i de defensa del territori. També, Integrar altres actors amb freqüència molt presents en la vida del municipi, des de cooperatives a bandes de música.
 - La coherència de polítiques és una manera de sumar col·lectius diferents als debats i als espais de participació (per exemple, organitzacions de consum responsable no vinculats a la cooperació).

- Cal recordar que la cooperació pot incentivar i reforçar grups estables de solidaritat en els municipis, però per això es necessita que les organitzacions que reben suport del municipi tinguen base social local.
- Es fonamental fer partícip i mobilitzar a la ciutadania en general en relació a la cooperació. Per això es necessita, com s'ha mencionat, transparència i rendició de comptes, comunicació i recolzament en el teixit social solidari local.

COORDINACIÓ supramunicipal de polítiques

La coordinació requereix partir d'uns valors compartits i desenvolupar accions tant de coordinació entre municipis com amb altres administracions.

- La coordinació ha de partir de valorar la diversitat pròpia dels municipis i de les seues polítiques de cooperació. Esta diversitat ha de ser considerada una riquesa, no un problema. Entre els objectius de coordinar-se ha d'estar la millor de l'eficàcia i facilitar que els municipis amb menys capacitat puguen fer cooperació.
- Existeixen diverses eines per la coordinació intermunicipal, que han de generar processos oberts, plurals i estables.
 - La coordinació entre municipis es pot articular a través d'espais específics (com el Fons Valencià de Solidaritat) o generals (com les mancomunitats o la Federació Valenciana de Municipis i Províncies).
 - La Generalitat ha de ser activa per tal de facilitar esta coordinació, recolzant les xarxes però també recolzant de manera directa els municipis més menuts.
 - Quan siga possible, s'hauria d'incloure la cooperació dins dels plans estratègics supramunicipals.
- S'han d'explorar també noves possibilitats per a la coordinació entre l'administració local i autonòmica, com ara activar el Consell Territorial Sectorial o generar un grup de treball tècnic on estiguen representades totes les administracions.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Pere Climent Bolinches. Director Programa de Cooperació al Desenvolupament. Servei de Cooperació al Desenvolupament i Migració. Ajuntament de València.

Quant a l'últim apartat de Coordinació supramunicipal de polítiques, dues qüestions:

1. Una de les finalitats de la coordinació és l'harmonització de procediments entre aa.pp i la complementarietat per a tasques com les avaluacions conjuntes amb l'objectiu de millorar l'eficàcia i eficiència dels recursos destinats a l'AOD. Qüestió que podria afegir-se en algun dels apartats ja existents en aquest document de conclusions.

2. En matèria de coordinació entre l'administració local i autonòmica, una alternativa era activar el Consell Territorial Sectorial o generar un grup de treball tècnic. En aquest sentit, mentre es realitza aqueix procés d'activació del Consell Territorial, la proposta podries ser crear el grup tècnic i començar a treballar en aquesta coordinació entre administracions.

Adelaida Lorente Linares. Ajuntament de Castelló de la Plana.

Em sembla imprescindible i coincidint amb algunes de les aportacions dels /as intervinents en aquest grup, que cal dissenyar a nivell de la cooperació descentralitzada un marc de gestió el més homologada possible per als Ajuntaments i diputacions, que corregisca aqueixa dispersió de procediments, formularis i mecanismes de gestió dispars, d'unes administracions a unes altres, segons les diferents sensibilitats dels òrgans municipals.

Per a això, és necessari la constitució d'un grup de treball liderat per la Direcció General que genere una àmplia participació no sols del personal tècnic dels Ajuntaments, Diputacions, sinó també de l'àmbit jurídic dels mateixos (Prefectures de Secció jurídiques, Intervenció, Secretaria, etc).

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

Sent conscients de la modificació de la realitat que suposa l'aplicació de l'Agenda 2030 posant en relleu el paper de les entitats locals per a avançar en el desenvolupament sostenible cal assenyalar que el nou paradigma de convivència global representa una oportunitat per a replantejar el paper de la cooperació internacional i al desenvolupament. Les polítiques actuals té amb això un repte, el de definir nous instruments i mètodes d'intervenció, reforçar les aliances territorials, consolidar els mecanismes de coordinació, generar polítiques municipals identificant de manera real els nous àmbits i espais perquè les accions socials desenvolupades tinguen un major abast i transformació.

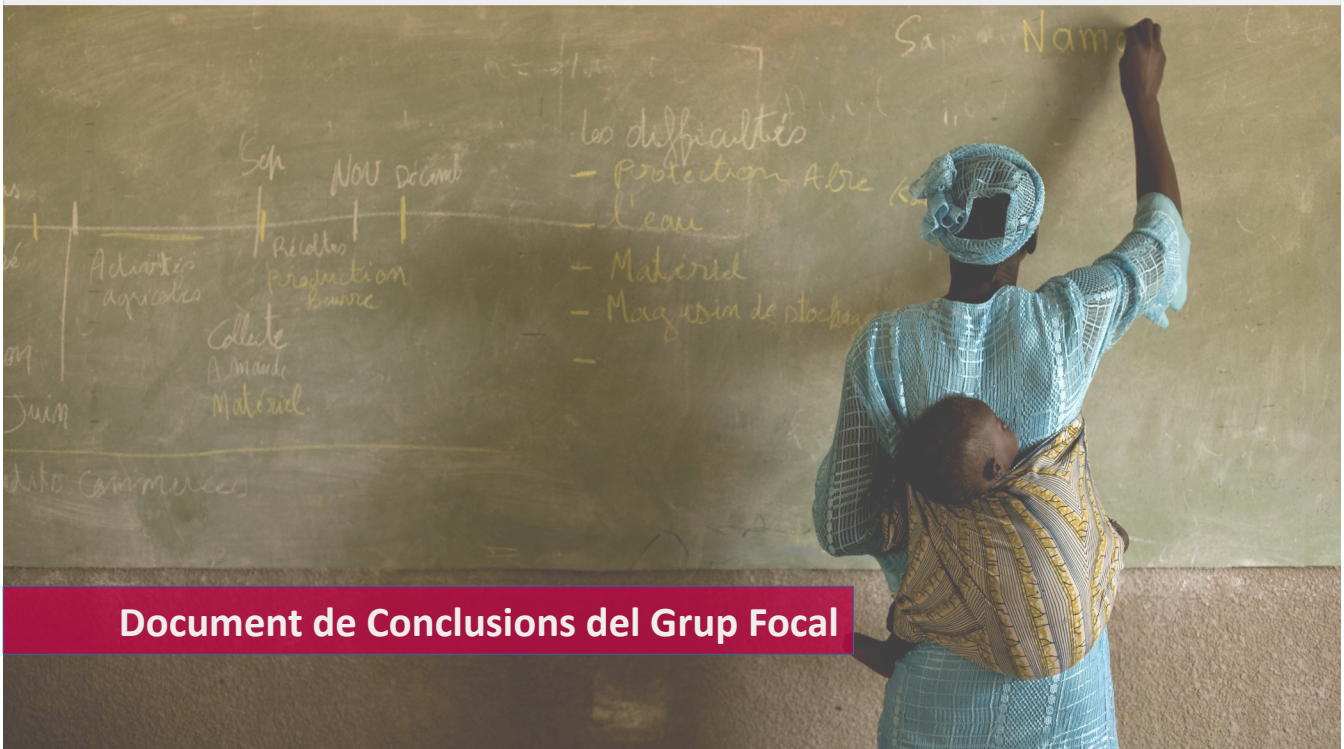
Posseeixen major importància ací els projectes de sensibilització per a construir una Ciutadania Global, per anar aquests orientats a construir una consciència en el territori, capaç de reconèixer i construir processos interns de cooperació i xarxa ciutadana/teixit associatiu. Treballar l'urbà i el rural, la costa i l'interior, així com també les diferents vulnerabilitats que poden sorgir en cadascun d'aqueixos espais de manera que tots participen en la construcció de la realitat local.

L'alineació de les polítiques municipals amb els ODS representa una oportunitat d'innovació en incorporar les diferents dimensions del desenvolupament sostenible com un element transversal de les polítiques públiques. Cobra amb això gran importància la difusió de necessitats que apareixen en el planeta, a fi de poder donar a conèixer activitats i projectes de cooperació i o sensibilització que s'estiguen duent a terme i que amb això la ciutadania local siga conscient de la seua part de responsabilitat en el que a un món sostenible ens referim, és a dir, la qual cosa cadascun des del nostre pedacito podem dur a terme.

Construir una ciutadania crítica, que lluite i crea en la necessitat de participar en la construcció d'un món més just, empàtic i solidari: "Pensar globalment, actuar localment". Dit això, destacar que el títol de grau en Educació Social té per objectiu formar professionals experts que duguen a terme intervencions socioeducatives amb persones en els seus contextos, amb la finalitat d'aconseguir un major desenvolupament personal i social, i la seua integració i participació en diversos àmbits socials.

És per això que des del COEESCV considerem fonamental tenir en compte que tant l'Educació per al Desenvolupament com l'Educador Social dins de la seua acció educativa treballen per a crear ciutadans i ciutadanes més informats, més conscienciats i també més participatius, i enfocaren la seua acció des de diferents àmbits, que inclouen des de l'educació formal (centres educatius i universitats), la "no formal"(espais d'oci i temps lliure ...) i la "informal"(mitjans de comunicació, xarxes socials...) fomentant amb això un procés educatiu d'evolució constant. Per a portar tot això a cap haurem d'intervenir, escoltar i visibilitzar drets, llibertats i responsabilitats de cadascun dels agents implicats en les accions.

Així doncs, considerem que pot suposar un canvi substancial la incorporació del perfil d'educador social dins de l'equip humà professional encarregat de l'Educació per al Desenvolupament, podent aportar qualitat, coneixements i eines tant des de la part tècnica de disseny i programació, com en l'execució, i avaluació d'aquests.

Document de Conclusions del Grup Focal

Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD): reptes i propostes per al V Pla Director

Elaborat per Carmen Lloret Catalá, delegada de la Rectora de Cooperació al Desenvolupament de la Universitat de València. Representant de les universitats públiques valencianes en el Consell València de Cooperació de la Generalitat Valenciana (CVC).

Objectiu del grup focal

Canalitzar propostes d'avanç i enfortiment de la cooperació universitària al desenvolupament en el sistema valencià de cooperació al desenvolupament, que puguin ser incorporades en termes d'objectius i reptes de la CUD en el V Pla Director en els següents àmbits: en la formació, l'educació en valors per a la ciutadania global i voluntariat; en la investigació; en la generació d'aliances i en l'enfortiment institucional.

Desenvolupament del grup focal

Participants:

- **Pastora Martínez Samper**, Vicerectora de Globalització i Cooperació de la UOC i directora de l'Observatori de Cooperació Universitària al Desenvolupament (OCUD)
- **Llanos Gómez Torres**, Secretària del Grup de Treball de Cooperació CRUE Internacionalització i Cooperació. Directora del Centre de Cooperació al Desenvolupament de la Universitat Politècnica de València.
- **Marlen Eizaguirre Maraño**n, Tècnica de cooperació al desenvolupament en l'Agència Basca de Cooperació per al Desenvolupament.
- **Manuel Sierra Castañer**, Director per a Llatinoamèrica i Cooperació al Desenvolupament en Universitat Politècnica de Madrid.
- **Aitor Urbina García de Vicunya**, Pro Rector de la Pontifícia Universitat Catòlica de l'Equador – Maragdes.

Coordinació i relatoría: **Carmen Lloret Catalá**, delegada de la Rectora de Cooperació al Desenvolupament de la Universitat de València. Representant de les universitats públiques valencianes en el Consell València de Cooperació de la Generalitat Valenciana (CVC). Membre de la Ponència tècnica del CVC per a l'elaboració del V Pla Director de la Cooperació Valenciana.

Durant aquesta sessió, s'han abordat les preguntes focals difoses amb anterioritat en el programa del grup focal. La taula ha tingut dos nivells de participació. El primer desenvolupat amb la participació de les 5 persones convidades, les quals han anat contestant a les diferents preguntes proposades per la moderadora. El segon nivell de participació denominat "Fila Zero" ha sigut coordinat per Manuel Valls (Cap servei d'anàlisi, estudis, promoció i seguiment de la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica) i en aquest s'han llançat qüestions relacionades amb les preguntes proposades per la moderadora. També s'han recollit la participació dels comentaris aportats al xat de *youtube*.

En aquest document es recullen les idees i reflexions principals dels cinc ponents i dels debats que es van generar després de les seues intervencions. Les propostes recollides aquí pertanyen a les organitzacions presents, és a dir, les propostes no són fruit del consens de totes elles, si bé en la majoria d'aquestes propostes el nivell d'acceptació ha sigut majoritari.

QÜESTIÓ CLAU

Quin model de cooperació universitària al desenvolupament ha de recollir el pla director? I quins seran els objectius i reptes de la CUD en els següents àmbits?

- En la formació, educació en valors i per a la ciutadania global i voluntariat.
- En la investigació.
- En la generació d'aliances i l'enfortiment institucional.

Ens trobem davant reptes de gran magnitud com les desigualtats, la pobresa i el canvi climàtic. La Universitat té l'imperatiu moral de donar resposta a aquests desafiaments i en aquest punt la cooperació universitària al desenvolupament (CUD) pot contribuir al canvi. La CUD s'erigeix com l'expressió del compromís i la solidaritat de la comunitat universitària, contribuint a crear una ciutadania compromesa amb el desenvolupament humà sostenible. A través de la CUD la comunitat universitària s'implica en la construcció d'un món més just i sostenible, des dels seus eixos bàsics d'actuació: educació, investigació i transferència de coneixement i connexió amb la societat. En els últims anys, la CUD s'ha convertit en una de les línies estratègiques de les universitats espanyoles, íntimament vinculada als processos d'internacionalització, responsabilitat social universitària, i a l'impuls de l'acció social i la solidaritat, per la qual cosa ens trobem en disposició de contribuir a aquests desafiaments.

En primer lloc, la Universitat necessita tindre més visibilitat i ser reconeguda externament com a agent de cooperació (cooperació descentralitzada). Si no s'aconsegueix aquest repte, continuarà existint una baixa participació de les universitats en el debat i disseny de polítiques públiques. En aquesta línia també ha de ser reconeguda com a agent de transformació social i de generació de solucions.

Què pot aportar la Cooperació Universitària al Desenvolupament al sistema de cooperació valencià?

1. En la formació, educació en valors i per a la ciutadania global i voluntariat

- L'Educació forma als futurs professionals que hauran de ser competents per a enfrontar els problemes d'un món creixentment complex i ampliant aquelles destreses i capacitats que el nou marc de l'Agenda 2030 està demandant. De manera addicional, l'acció de desenvolupament necessita una formació cada vegada més especialitzada i les universitats poden contribuir amb formació d'acord amb aqueixes exigències.

- En l'educació valors, a través de la consolidació en la comunitat universitària de valors associats a la defensa de drets de les persones i de responsabilitat enfront dels problemes internacionals fomentant ciutadania socialment responsable, crítica i compromesa amb el Desenvolupament Sostenible.
- Les universitats han d'incorporar l' ECGC en la seua cultura d'universitària (missió, visió, valors), en les seues polítiques internes (planificació i organització) i en les seues pràctiques educatives.
- La Universitat necessita el reconeixement de competències adquirides a través de l'educació no formal (voluntariat, pràctiques en terreny, projectes de coneixement de la realitat) i la mobilitat universitària.
- Conscienciació i educació en valors dels i les estudiants cooperants que realitzen estades participant en projectes d'investigació i vinculació de les universitats del Sud.
- Suport a la formació de professors d'universitats del Sud, especialment en capacitats d'investigació (Accés a doctorats, estades temporals, etc.)

Des del sistema de cooperació valenciana es pot instar a les universitats a sumar-nos aquesta tasca de forma compromesa i responsable i també se'ls pot donar suport per a aconseguir que això siga una realitat.

2. En la investigació

Incorporar de manera més intrínseca la investigació a la Cooperació Universitària al Desenvolupament. Per a això es proposen dues línies d'actuació:

- Seguir en la línia que fins ara estan desenvolupant les universitats amb la investigació sobre el desenvolupament centrada en estudis sobre l'evolució dels diferents processos de desenvolupament que servisca per a millorar l'acció de les diferents agències de desenvolupament en tots els països.
- Fomentar la investigació per al desenvolupament per a proposar nous processos, tecnologies o productes que puguen ser aplicats en entorns amb unes característiques particulars com són els del desenvolupament. Desenvolupar tecnologia que es configura atenent una realitat social, econòmica i cultural diferent a la que tenim als països del nord. Hi ha moltes necessitats concretes en regions del Sud que podrien rebre l'aportació científica i tecnològica que tenen les universitats del Nord, i que haurien de constituir un important element de la cooperació al desenvolupament: agro-indústria, medicina, turisme, biotecnologia, telecomunicacions, etc.

La Universitat pot aportar aquesta capacitat investigadora i pot analitzar amb una mirada imparcial i de major aconseguisca la validesa o no dels diferents processos aplicats al desenvolupament.

Per a altres actors, poder comptar amb socis com els grups d'investigació de les universitats pot permetre un estudi fiable de quines poden ser les millors solucions tecnològiques per a problemes concrets. De la mateixa manera, per a les universitats poder comptar amb un camp de proves com el que aporta la cooperació, treballant de la mà d'ONGD o altres socis, els permet augmentar l'abast de les seues investigacions. És fonamental que cadascun dels socis d'aquestes xarxes d'actors pugua centrar-se en el seu àmbit del saber.

Donada la seua complexitat els processos de desenvolupament requereixen conjuminar coneixements diversos, per tant, les universitats han de fomentar la cerca de coneixements diversos a través d'equips interdisciplinaris. A més, han d'enfortir i potenciar la investigació vinculada amb les temàtiques de cooperació:

- Investigació aplicada, investigació sobre tècniques i metodologies apropiades, investigació acció participació.
- A través de projectes propis promoguts pels grups d'investigació.
- Realitzar investigacions conjuntes en temes que siguen d'interés de les universitats emmarcades en projectes ben definits, socials, ambientals, culturals, lingüístics, educatius, de salut, antropològics, arqueològics, d'arquitectura, desenvolupament urbà, drets humans, etc.
- En el marc de projectes presentats a les convocatòries de cooperació per al desenvolupament o educació per a la transformació social:
 - Mapatge d'accions realitzades en la Universitat en matèria de cooperació i educació emancipadora.

- Reflexió conjunta amb altres Universitats sobre models universitaris, estratègies d'economia solidària, estratègies de gestió de conflictes, memòria i reparació...

Des del sistema de cooperació valencià es pot fomentar aquests aspectes i actuar com a interlocutor perquè l'administració pública amb competències en investigació dedique recursos a fomentar investigacions en temàtiques relacionades amb la cooperació.

3. Generació d'aliances i enfortiment institucional

Enfortiment d'agents de cooperació

- A través de la formació d'agents específics en cooperació per al desenvolupament amb els màsters de cooperació
- Així com a través d'iniciatives que enforteixen a la població indígena permetent-los tindre accés a formar-se sobre drets humans i tindre contactes amb el sistema de Nacions Unides.
- Elaboració d'eines i estratègies que responguen a les necessitats dels agents de cooperació: portal de cooperació pública basca, CEDOC

Sensibilització i enfortiment de possibles futurs agents de cooperació

- En aliança amb ONGD: accions en educació formal i no formal. Com a formacions específiques i vinculacions concretes amb diferents realitats i accions concretes. En l'àmbit d'educació, enginyeries, sanitari, econòmic, jurídic, mediambiental...
- En aliança amb ONGD i altres actors: oferint reptes i possibilitant la realització de TFG i TFM multidisciplinàries i que responguen a problemàtiques concretes.
- A través de programes específics com les beques de formació/especialització en organismes internacionals, ONGD, voluntariat universitari.

Participant en processos de reflexió i debat sobre àmbits temàtics o polítiques públiques: enfortint els processos de reflexió

- El coneixement i l'experiència de la Universitat pot aportar en processos de reflexió conjunta amb altres agents:
 - Àmbits estratègics: estratègia per a implicar múltiples agents en temàtiques vinculades a la cooperació. Concretament, construcció de pau i model econòmic solidari.
 - Reflexió sobre el model de cooperació i una possible nova Llei.
 - Participació en espais de representació.
- Generar espais de trobada per a major vinculació amb la societat en els quals es debaten i aborden temàtiques específiques, algunes dels quals compten amb la participació d'agents de cooperació.

Desenvolupant noves iniciatives que possibiliten la generació d'aliances amb altres agents no tan vinculats a la cooperació, a través de la cooperació tècnica, la trobada i el treball conjunt poden sorgir iniciatives innovadores.

Reprendre els Projectes de Cooperació Interuniversitària, xicotets projectes amb objectius molt concrets que necessiten poc finançament, i que permeten, per exemple, preparar un programa de màster, dissenyar un laboratori, crear una unitat d'equitat de gènere, generar polítiques d'inclusió, un observatori de DDHH, etc. Aquests projectes servien com a primer acostament d'Universitats Sud-Nord, a partir dels quals podria donar lloc a col·laboracions de major importància, investigacions conjuntes i desenvolupament de projectes de cooperació a mitjà i llarg termini. D'aquesta manera es podrà apostar per una cooperació que genere impacte. Amb l'objectiu que quede capacitat instal·lada i no colonitzada. Ha d'esperar-se canvis reals al Sud i canvis mentals al Nord. Per a això haurien de donar-se les següents condicions: una Universitat en el territori amb una trajectòria de compromís amb programes i projectes que enfronten les problemàtiques socials, educatives, ambientals i de salut en la seua àrea d'influència; un territori delimitat on s'evidencie la necessitat i la urgència d'avançar en els objectius de desenvolupament i un pla conjunt de

les Universitats ben estructurat, sostingut en el temps (no menys de 3 anys) perquè puguem generar i mesurar els impactes.

La cooperació valenciana hauria de propiciar dos canvis que mereixen ser subratllats:

- Uns instruments innovadors adequats que permeten donar suport a iniciatives universitàries innovadores més enllà de les modalitats clàssiques i que permeten acollir i recolzar el potencial de la CUD; que potencien les pràctiques amb les cooperacions descentralitzades i amb altres actors i amb un marc temporal d'acord amb la dinàmica universitària, marcada pel calendari acadèmic.
- Un esforç per a incrementar la col·laboració entre actors en matèria d'Educació. El sistema ha de fer un esforç per a incrementar els recursos per a l'educació per a la ciutadania global en el marc de la coherència de polítiques.
- Ser capaços de conformar xarxes d'actors diferents: la Universitat ha d'aprendre a treballar de la mà d'ONG, empreses, agències, governs locals, institucions multilaterals, orientant-se a la resolució dels problemes del desenvolupament. I ha de treballar des del seu àmbit d'especialitat: la formació, la investigació i la transferència. I la resta d'actors han d'entendre la importància d'un actor com la universitat per a millorar i consolidar els seus processos de desenvolupament.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Soledad Martínez Orduña. Col·legi professional d'Educadors i Educadores Socials de la Comunitat Valenciana (COEESCV).

Cal destacar que des del COEESCV no podem estar més d'acord que quan es parla de la necessitat de treballar des de l'educació cap a una ciutadania global, crítica i mobilitzada ens estem referint a la importància de posar el focus tant en la societat, com en els professionals i diferents agents educatius que intervenim en tots i cadascun dels processos que intervenen.

Quant a la Universitat i els diferents plans d'estudi del Grau d'Educació Social podem esmentar que aquests preparen als professionals en l'àmbit teòric i pràctic, mentre que el mateix bagatge i experiència dels professionals aportaren qualitat, coneixements i eines que aporten qualitat a les seues intervencions. Aquests professionals treballen tant des de la part tècnica de disseny i programació, com en l'execució, i avaluació d'aquests, per la qual cosa resultarà de vital importància poder treballar de forma directament coordinada amb el COEESCV com a interlocutor capaç de generar sinergies que faciliten els acostaments entre entitats (Administració-ONGD-Estudians-Societat).

Serà de vital importància poder treballar de manera coordinada i alineada amb les universitats (públiques i privades) per ser aquestes els qui dissenyen i desenvolupen els diferents plans d'estudi. COEESCV i Universitats han de tenir molt present la necessitat de treballar de manera conjunta, per necessitar l'u de l'altre conèixer i redissenyar les seues intervencions arregle a les necessitats que es presenten tant a nivell comunitari com a nivell laboral: disseny de nous plans curriculars, de continguts de cadascuna de les assignatures, de competències necessàries per al correcte acompliment de les tasques com a professional de l'Educació Social...

Des del COEESCV considerem que pot suposar un canvi qualitatiu la incorporació de treballar de manera coordinada i col·laborativa al costat d'Administració i ONGD a fi d'augmentar la visibilitat dels projectes de Cooperació i Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global que s'estiguen duent a terme impulsant amb això major participació per part de l'alumnat en projectes de Cooperació al Desenvolupament; a més de servir d'element cohesionador i/o catalitzador de necessitats d'un costat o un altre, ja que AAPP i ONG també poden aportar informació que construïska/redirigisca els continguts curriculars de la carrera d'Educació Social.

Dit això Col·legis Professionals, Administracions Públiques i ONG/entitats d'acció social treballant conjunta i coordinadament aportaren coneixement, recursos humans i tècnics que fomenten la qualitat de les intervencions dissenyades.

Document de conclusions del Grup Focal

Gènere, drets humans i desenvolupament sostenible: perspectives per al V Pla Director de la Cooperació Valenciana 2021-2024

Elaborat per Sonia Pérez Sebastià, cap de secció d'Anàlisi i Avaluació de Polítiques de Cooperació al Desenvolupament en la Direcció General de Cooperació Internacional al Desenvolupament de la Generalitat Valenciana.

Ponents

- Nadia Nair, membre de la secció de Tetuan de L'Union de l'Action Féministe (UAF), Marroc.
- Silvia Álvarez, responsable en Farmamundi dels projectes d'Acció Humanitària a la República Democràtica del Congo.
- Ana Silvia Monzón, presidenta de la Junta Directiva d'ActionAid Guatemala
- Begoña Arias, responsable de projectes d'Intered en la Comunitat Valenciana.
- M.ª Esther Padilla, directora executiva del Centro Juana Azurduy, Bolívia.

Coordinació i relatoria

Sonia Pérez Sebastià, cap de secció d'Anàlisi i Avaluació de Polítiques de Cooperació al Desenvolupament en la Direcció General de Cooperació Internacional al Desenvolupament de la Generalitat Valenciana.

Desenvolupament del Grup Focal

Durant aquesta sessió s'han abordat les temàtiques relacionades amb l'Acció Humanitària i ajuda d'emergència, incidència política, consolidació democràtica i participació, dones defensores de drets humans, reptes i riscos afegits als quals s'enfronten, empoderament, empenedoria i lideratge social i econòmic, educació per a la ciutadania global amb enfocament de gènere, erradicació de totes les formes de violència contra les dones, enfocament de gènere i pau en desenvolupament.

El grup ha comptat amb tres nivells de participació. Un primer nivell en el qual les ponents principals de la taula han realitzat les seues intervencions sobre algun dels temes relacionats amb el gènere, els Drets Humans i el Desenvolupament Sostenible, d'uns deu minuts de duració. Un segon nivell de participació, en el qual s'ha obert el debat en la Fila 0, on deu representants de diferents entitats han realitzat aportacions concretes sobre la matèria. I un tercer nivell, en el qual les persones que han assistit al grup a través del canal de Youtube live han pogut realitzar aportacions que han considerat a través del xat i s'han llançat qüestions directes a les participants en la taula principal.

En aquest document es recullen les idees principals que s'han posat sobre la taula, que poden pertànyer a diferents organitzacions i representants de les participants. La majoria de les propostes que es reporten a continuació han sigut debatudes per diverses de les persones participants i compten amb el consens majoritari de totes les persones que han realitzat algun tipus de participació a través de tots els canals establits amb aquest objectiu.

Qüestions Clau

- La condició del gènere influeix en totes les esferes de la vida, en la situació sanitària de les dones i xiquetes i en l'impacte diferenciat que pateixen en les crisis humanitàries.
- La dona és agent i protagonista del canvi. La rellevància del paper de la dona en el canvi es contempla, d'una banda des de l'àmbit individual, que després d'un treball de llarga trajectòria revertirà en un canvi comunitari. El paper de la dona cobra especial rellevància com a defensora dels Drets Humans i en els processos de construcció de la pau.
- Les dones defensores de Drets Humans s'enfronten a uns riscos afegits que no afecten els homes defensors. Per això és necessari reforçar i ampliar aquest tipus de projectes. Igualment, és important visibilitzar el context i la lluita que afronten perquè la ciutadania siga coneixedora de les situacions de vulneració de Drets Humans que es produeixen en el món.
- És necessari implementar l'enfocament de gènere en totes les accions que es desenvolupen, però també és necessari desenvolupar projectes exclusius d'actuacions sobre les xiquetes i les dones, que incidisquen sobre la violència de gènere i la desigualtat estructural.
- Reforç de les actuacions desenvolupades des de l'Educació per a la Ciutadania Global per a previndre totes les violències masclistes. En aquest sentit, és necessari treballar per a aconseguir una proposta metodològica coeducativa i incidir en la realització d'un acompanyament al professorat.
- L'empoderament de les dones presenta una doble visió: des de l'àmbit comunitari i públic i des de l'àmbit privat.
 - Un dels instruments que ja s'utilitzen per a reforçar l'empoderament individual és el mecanisme del Cash-transfer, que permet la implementació d'actuacions que impulsen la independència econòmica de les dones trencant la situació de dependència històrica en la qual es troben ancorades. Aquestes actuacions s'implementen juntament amb una labor d'acompanyament persones i de suport psicosocial. S'ha de contemplar aquest instrument en el nou pla director com a element potenciador de la independència i la dignitat de les dones.
 - L'empoderament en l'àmbit públic o comunitari contempla mesures destinades a afavorir i reforçar la presència de les dones en l'esfera pública comunitària i política, fomentant la seua presència i participació efectiva en els processos de presa de decisions públiques.
- És necessari socialitzar i compartir totes aquelles bones pràctiques que s'estan duent a terme en aquest àmbit d'intervenció, no sols a nivell local, sinó també intercomunitari i internacional. Aquest tipus de fòrums de treball, com el desenvolupat d'aquest grup focal, resulta molt adequat per a realitzar aquest intercanvi i s'han de fomentar celebracions posteriors.

- És necessari incorporar l'enfocament de la diversitat sexual en la planificació de les intervencions tant de Cooperació al Desenvolupament, com d'Acció Humanitària i d'Educació per a la Ciutadania Global.
- Així mateix, es reitera la necessitat d'una mirada interseccional del gènere, considerant la importància de contemplar la desigualtat de gènere juntament amb altres desigualtats i aspectes que agreugen aquesta situació. Per això, s'ha de tindre en compte l'enfocament de gènere juntament amb l'enfocament de la infància o de la diversitat funcional. D'aquesta manera es pot facilitar l'abordatge de la doble discriminació que afronta una dona amb diversitat funcional, o les xiquetes que s'enfronten a un doble risc per ser dona i població infantil, o fins i tot triple per als qui presenten alguna diversitat funcional.

APORTACIONS DELS PARTICIPANTS AL GRUP FOCAL.

Farmamundi.

1. Incrementar el pes de l'Acció Humanitària en el nou Pla Director en coherència amb els nous desafiaments globals:

El recent informe sobre el Situació Humanitària Global de NNUU estima que en el 2021, 235 milions de persones necessitaran protecció i assistència humanitària, una persona per cada 33. Això suposa un gran increment en relació a les dades del 2020 on la proporció era d'1 sobre 45 el que va suposar ja en el seu moment un rècord mundial. Algunes dades que es llancen: els adolescents que viuen en contextos de crisi humanitària tenen 90% més risc de veure interrompuda la seua escolarització i el 70% de les dones de patir violència masclista.

2. Consolidar els principis del Grand Bargain:

- Transferències d'efectiu per a afavorir autonomia i presa de decisions de dones afectades per crisis humanitàries.
- Finançament pluriennal: el canvi de signe de les relacions de poder no s'aconseguirà en el curt termini, es tracta de canvis relacionals i estructurals que requereixen de processos i suports a llarg termini.
- Localització: prioritzar el treball amb organitzacions locals, organitzacions de dones, feministes, de defensa de DDHH... aprofitar les sinergies del treball en aliança i en consorci a nivell local, de l'aprenentatge i de l'enfortiment de capacitats mutu.

Considerar l'enfortiment de capacitats de les organitzacions locals en matèria humanitària que amb molt pocs recursos han d'adaptar-se ràpidament a nous enfocaments. Aquesta metodologia d'intervenció permet enfortir el teixit associatiu del Sud global com a mitjà per a millorar l'eficàcia de l'ajuda.

3. Mirar a l'intern:

De les nostres organitzacions i de l'administració. Analitzar la nostra posició, les nostres relacions de gènere i posicions desiguals de poder en terreny. Les ONGD han de ser espais segurs per a les dones. Tolerància zero front abusos i casos com els coneguts en el 2018 a Haití o en RDC fa tan sols 2 mesos en el marc de la resposta de l'èbola, on centenars de dones han denunciat abusos sexuals per part de personal expatriat humanitari de l'OMS, l'OIM i altres organitzacions internacionals ja afectades per escàndols d'aquest tipus en el passat.

Cal desprendre's del bonisme i de pensar que tot ho fem bé o que a nosaltres no ens passarà, perquè el masclisme, el patriarcat és transversal i ens afecta a totes.

Hem de caminar cap a un CANVI ORGANITZACIONAL que interpel·le a tots i totes.

No sols fan falta polítiques i declaracions de bones intencions, fa falta capaciació, fan falta mecanismes que permeten a qualsevol víctima denunciar, obtenir resposta, reparació i GARANTIA DE NO REPETICIÓ.

I això és una qüestió de totes les ONG, ens enfrontem a aquest repte enorme amb molta falta de temps, recursos i capaciació. És una qüestió de bastant entitat com per a treballar juntes i de manera col·lectiva on la Generalitat té també un rol a exercir. Totes som cooperació valenciana, el nostre acompliment en terreny és també cooperació valenciana pel que en aquest sentit crec que és important treballar totes a una i comptant amb el suport de l'administració facilitant recursos.